

Zeszyty

Metodyczne

**Miejskiego Ośrodka Doradztwa
Metodycznego w Białymstoku**

4/2020

Białystok, listopad 2020

Spis treści

<i>L.p.</i>	<i>Tytuł i autorzy</i>	<i>Str.</i>
1	Klub czytających przedszkoli w ramach kampanii społecznej „Cała Polska Czyta Dzieciom” - Agnieszka Bąbczyńska	4
2	Konspekt katechezy dla uczniów od klasy VII wzwyż. TEMAT: Etapy nawiązywania w relacji z bogiem - Urszula Zagan, ks. Piotr Kobeszko	7
3	Kompetencje kluczowe w szkole - Joanna Ciesielska, Katarzyna Szczęsnowicz	9
4	Nauka żeglowania emocjami w klasach I-III szkoły podstawowej - Celina Borowska	18
5	Jak rozwijać kompetencje czytelnicze uczniów? - Małgorzata Lech	23
6	Efektywna praca z grupą – czyli klasowe umowy i ustalenia na lekcjach języka obcego - Barbara Osipczuk	27
7	Monastycyzm – realizacja tematyki z zakresu religii prawosławnej - Mirosława Pietkiewicz	33
8	E-podręczniki w nauczaniu zdalnym i stacjonarnym - Monika Zaleska-Szczygiel, Ketty Monika Kołomyjska	38

KLUB CZYTAJĄCYCH PRZEDSZKOLI w ramach kampanii społecznej „Cała Polska Czyta Dzieciom”

Agnieszka Bąbczyńska - doradca metodyczny wychowania
Przedszkolnego MODM w Białymstoku

1 czerwca 2001 Fundacja ABCXXI zainaugurowała kampanię społeczną - "Cała Polska czyta dzieciom", w celu uświadomienia społeczeństwu ogromnego znaczenia czytania dziecku dla jego rozwoju emocjonalnego oraz wyrobienia u dorosłych nawyku codziennego czytania dzieciom. Naukowcy i praktycy zgodnie twierdzą, że czytanie dziecku na głos uczy je języka i myślenia, rozwija pamięć i wyobraźnię, przynosi

wiedzę i wzorce moralnych zachowań, wzmacnia samouczenie. Czytanie niemowlęciu stymuluje jego umysł i buduje skojarzenie czytania z przyjemnością, czytanie na głos kilkulatekowi pozwala mu zrozumieć siebie i świat, wspólne czytanie z nastolatkiem pozwala zachować lub odbudować więź i pomaga mu w pokonaniu wielu problemów wieku dorastania. Także dzieci niepełnosprawne dzięki głośnemu czytaniu znacznie lepiej się rozwijają. W październiku 2003 Fundacja rozpoczęła nowy program "Klub Czytających Przedszkoli". Do chwili obecnej przystąpiło do niego już 812 przedszkoli w Polsce. Przedszkole Samorządowe nr 1 w Białymstoku ma zaszczyt aktywnie brać udział w programie fundacji. A w 2005 roku nasza placówka nawiązała kontakt z Uniwersytetem w Białymstoku zapraszając studentów wydziału Pedagogiki i Psychologii do czytania przedszkolakom najpopularniejszych i tych mniej znanych baśni, bajek i opowiadań.

Chcemy uświadomić dorosłym, że współczesny świat jest dla dzieci często trudny i nieprzyjazny. Pośpiech i stres, ignorowanie ich potrzeb psychicznych i umysłowych, brak czasu i wszechobecność telewizji powodują, że coraz więcej dzieci ma problemy emocjonalne. Wspólne czytanie jest formą mądrego kontaktu z dzieckiem i doskonałą metodą wychowawczą. Dziecko, które ma mały zasób słów, będzie miało proble-

my z myśleniem, gdyż język jest narzędziem myślenia, również matematycznego. Dziecko, które nie rozumie wielu słów i ma małą wiedzę nie będzie samo czytać, gdyż jest to dla niego za trudne i zbyt nudne, zwłaszcza w dobie atrakcyjnej i niewymagającej wysiłku telewizji. W ten sposób koło się zamyka - słabo czytające dzieci coraz mniej czytają. Co piąty polski nastolatek - wg badań prof. Z. Kwiecińskiego z Uniwersytetu M. Kopernika w Toruniu - jest funkcjonalnym analfabetą. Jest tylko jeden skuteczny sposób, aby uczynić czytanie równie lub bardziej atrakcyjnym od telewizji - jest to głośne czytanie dziecku w przyjaznej atmosferze. Dziecko czuje się wtedy ważne i kochane, jego wiedza językowa i ogólna poszerza się i za kilka lat bez trudu i chętnie samo będzie czytać. Trzeba zainwestować, co najmniej 10 -12 lat w głośne czytanie dziecku, by wychować czytelnika, nikt, bowiem nie rodzi się czytelnikiem. Aby pomóc rodzicom i wychowawcom w wyborze właściwej lektury, Fundacja ABCXXI opracowała Kryteria Wyboru książek do głośnego czytania dzieciom oraz Złotą Listę najbardziej polecanych tytułów.

Wszyscy chcemy, aby nasze dzieci wyrosły na mądrych, dobrych i szczęśliwych ludzi. Jest na to sposób - czytamy dzieciom! Badania naukowe potwierdzają, że głośne czytanie dziecku:

- buduje mocną więź między dorosłym i dzieckiem
- zapewnia emocjonalny rozwój dziecka
- rozwija język, pamięć i wyobraźnię
- uczy myślenia, poprawia koncentrację
- wzmacnia poczucie własnej wartości dziecka
- poszerza wiedzę ogólną
- ułatwia naukę, pomaga odnieść sukces w szkole
- uczy wartości moralnych, pomaga w wychowaniu
- zapobiega uzależnieniu od telewizji i komputerów
- chroni przed zagrożeniami ze strony masowej kultury
- kształtuje nawyk czytania i zdobywania wiedzy na całe życie
- wspólne głośne czytanie z nastolatkiem pomoże mu pokonać wiele problemów wieku dorastania. "Bez względu na to ile masz zajęć, najważniejszą rzeczą, jaką możesz zrobić dla przyszłości swego dziecka, oprócz okazywania mu miłości przez przytulanie, jest codzienne głośne czytanie oraz radykalne ograniczenie telewizji".

Nikt nie rodzi się czytelnikiem, czytelnika trzeba wychować, codziennie czytając dziecku dla przyjemności.

- wprowadź rytuał głośnego czytania dziecku 20 minut dziennie.
- jeśli dziecko o to prosi - wielokrotnie czytaj tę samą książkę lub wiersz.
- pozwalaj na pytania, rozmowy, powrót do poprzedniej strony.
- unikaj podziałów na książki dla chłopców i dla dziewcząt. tzw. książki dla dziewcząt warto przeczytać zanim chłopiec zacznie się wstydzić "babskiej literatury". Da mu to wgląd

w słabo mu znany świat emocji.

- bądź przykładem - dzieci powinny widzieć dorosłych zagłębianych we własnych lekturach książek i czasopism.

Czytanie powinno się dzieciom zawsze kojarzyć z radością, nigdy z przy-musem, karą czy nudą. Do czytania dzieciom wybierajmy odpowiednie książki:

- ciekawe dla dziecka
- napisane lub tłumaczone poprawną i ładną polszczyzną
- uczące racjonalnego myślenia
- niosące przesłanie szacunku wobec dziecka, ludzi, innych istot, prawa
- promujące pozytywne wzorce postępowania
- dostosowane do wrażliwości dziecka - nie wzbudzające lęków i niepoko-jów
- unikające stereotypów kulturowych związanych z rasą, płcią itp.
- budujące pozytywny stosunek do świata i wiare w siebie

Nie zmarnujmy szansy naszych dzieci! Kluczem do sukcesu jednostek i społeczeństw jest wiedza. Kluczem do wiedzy i sprawności umysłu jest czytanie. Nawyk czytania i zapal do książek trzeba kształtować w dzieciństwie, czytając dziecku na głos. Czytanie dziecku jest dziś ważniejsze niż było kiedykolwiek. Lawinowo rośnie ilość informacji i wiedzy. Kto nie czyta, nie nadąży za zmianami we współczesnym świecie. Czytanie chroni dziecko przed uzależnieniem do telewizji i komputerów. Więź z rodzicami, wzmocniona czytaniem, daje dziecku siłę do pokonywania wielu pokus i zagrożeń. Czytaj dziecku 20 minut dziennie. Codziennie! "*Naród, który mało czyta, mało wie. Naród, który mało wie, podejmuje złe decyzje - w domu, na rynku, w sądzie, przy urnach*"

wyborczych. *Niewykształcona większość może przegłosować wykształconą mniejszość - to bardzo niebezpieczny aspekt demokracji*". Jeśli chcemy żyć w kraju mądrych, uczciwych i kulturalnych ludzi, zadbajmy o to, by codzienne głośne czytanie stało się priorytetem w naszych domach, przedszkolach i w szkołach. Zachęcamy inne placówki do czynnego włączenia się do „Klubu Czytających Przedszkoli” w ramach akcji CAŁA POLSKA CZYTA DZIECIOM.

Konspekt katechezy dla uczniów od klasy VII wzwyż

Urszula Zagan

– doradca metodyczny religii katolickiej MODM w Białymstoku,
ks. Piotr Kobeszko

TEMAT: ETAPY NAWIĄZYWANIA W RELACJI Z BOGIEM.

Cel ogólny: Zapoznanie uczniów z etapami nawiązywania relacji z Bogiem.

Cele szczegółowe: Uczeń:

- wymieni etapy nawiązywania relacji z Bogiem,
- dokona analizy poszczególnych etapów nawiązywania relacji z Bogiem,
- podejmie refleksję nad swoją relacją z Panem Bogiem także w kontekście pytań stawianych podczas katechezy.

Metody i formy pracy: grupowa, pogadanka, rozmowa, skojarzenia.

Czynności katechety, czynności uczniów, przebieg katechezy	Metody i formy pracy
Modlitwa I. WPROWADZENIE Katecheta przypomina uczniom pytanie, jakie zadawał im już kilkakrotnie: Kim jest dla Ciebie Jezus Chrystus? Katecheta stwierdza, że dziś zada inne, równie podstawowe pytanie: Co wiem o Jezusie Chrystusie? Przed podawaniem przez uczniów odpowiedzi uczniowie w zeszycie zapisują słowo temat, ale nie wpisują na razie jego brzmienia. Pod spodem zapisują podane wyżej pytanie i chętni uczniowie podają swoje odpowiedzi, wszyscy zapisują je w swoich zeszytach. Katecheta podsumowuje tę część lekcji stwierdzając, że ma nadzieję, że na lekcjach religii dowiedzą się więcej.	modlitwa pogadanka
II. ROZWINIĘCIE <i>Katecheta prosi uczniów by zapisali temat lekcji. Mówi o tym, że w relacji człowieka z człowiekiem są określone etapy jej nawiązywania. Wyjaśnia, że jest ich 4 – <usłyszenie>, <spotkanie>, <zakochanie>, <wyznanie>. Wspólnie z uczniami omawia je. Uczniowie wypowiadają się swobodnie.</i> <i>Następnie katecheta mówi, że takie same etapy są w nawiązywaniu relacji z Bogiem. Prosi, aby uczniowie zrobili w zeszycie tabelkę z czterema kolumnami. W nagłówkach zapisują 4 wymienione wyżej nazwy etapów.</i> Ta część lekcji może odbywać się na dwa sposoby. Klasę można podzielić na 4 grupy mające za zadanie omówienie każdego z etapów i zapisanie w krótkiej formie np. od myślników. Można również podejmując dyskusję, rozważyć każdy z etapów. Zapis może być następujący. Należy jednak mieć na uwadze, że każda klasa wnosi swoje bogactwo wypowiedzi.	rozmowa skojarzenia rozmowa praca w grupach

W podsumowaniu katecheta może wypowiedzieć zdania, które padły podczas rozmowy i okazały się kluczowymi: Rzeczywiste usłyszenie ma dotrzeć do serca, potem może dojść do spotkania; Idę na spotkanie z Chrystusem, bo Go kocham i chcę przebywać w Jego obecności; Piękne jest wyznawanie miłości Bogu w codzienności oraz dawanie konkretnego świadectwa o swojej wierze. Warto też zwrócić uwagę uczniów na to, że czasem potrzeba czasu, cierpliwości, by te etapy przejść i na to, że warto je przejść.

Można też odczytać następujący tekst: „Mądry rabin Manachem Mendel z Kocka zaskoczył raz kilku uczonych mężów, którzy byli u niego w gościnie pytaniem bardzo prostym: Gdzie mieszka Bóg? Roześmiali się, słysząc te słowa. Co też mówisz, rabbi? Przecież cały świat jest pełen jego wspaniałości. On jednak sam odpowiedział na swoje pytanie – Bóg mieszka tam, gdzie się go wpuści...”

III. ZAKOŃCZENIE

Katecheta przypomina uczniom pytania, jakie zadał podczas trwania lekcji. Zaprasza do modlitwy, w której podziękuje za swoją relację z Panem Bogiem..

modlitwa

Kompetencje kluczowe w szkole

Joanna Ciesielska – doradca metodyczny fizyki MODM w Białymstoku

Katarzyna Szczęsnowicz – doradca metodyczny historii i wos
MODM w Białymstoku

„Cała nauka nie jest niczym więcej niż wyrafinowanym myśleniem”
Albert Einstein

Kompetencje kluczowe są dynamiczną kombinacją wiedzy, umiejętności i postaw.

Na wiedzę składają się fakty i liczby, pojęcia, idee i teorie, które są już ugruntowane i pomagają zrozumieć określoną dziedzinę lub zagadnienie. Umiejętności definiuje się jako zdolność i możliwość realizacji procesów i korzystania z istniejącej wiedzy do osiągania wyników. Postawy opisują gotowość i skłonność do działania lub reagowania na idee, osoby lub sytuacje¹.

Współczesna gospodarka, oparta na wiedzy, wymusza pewne zmiany, do których musimy dostosować system edukacji. Zapamiętywanie faktów i procedur staje się kwestią kluczową, lecz nie wystarcza, by zapewnić postęp i sukcesy.

W naszym szybko zmieniającym się świecie, istotniejsze niż kiedykolwiek wcześniej, stają się umiejętności:

- rozwiązywania problemów,
- krytycznego i kreatywnego myślenia,
- myślenia komputacyjnego (znajdowanie rozwiązań skomplikowanych otwartych problemów z wykorzystaniem TIK) i samoregulacji
- zdolność do współpracy.

To te narzędzia generują nowe idee, teorie i produkty. Pozwalają na wykorzystanie wiedzy teoretycznej w praktyce w czasie rzeczywistym.

Owe dynamiczne przemiany warunków społecznych, ekonomicznych, naukowo - technicznych końca XX wieku spowo-

dowały zmianę wymagań stawianych młodym ludziom na rynku pracy. Absolwenci szkół muszą wykazać się nowymi kompetencjami. Wśród problemów, z którymi przyjdzie im się mierzyć, będą:

- globalizacja
- zmiany technologiczne
- powszechna migracja zarobkowa
- rozwój technik masowej komunikacji
- międzynarodowe zmiany składu demograficznego siły roboczej
- potrzeba kształcenia ustawicznego
- atomizacja społeczeństwa
- unifikacja kultur lokalnych.

Zawody kreatywne, wymagające nieszablonowego działania, są bezpiecznym kierunkiem rozwoju,

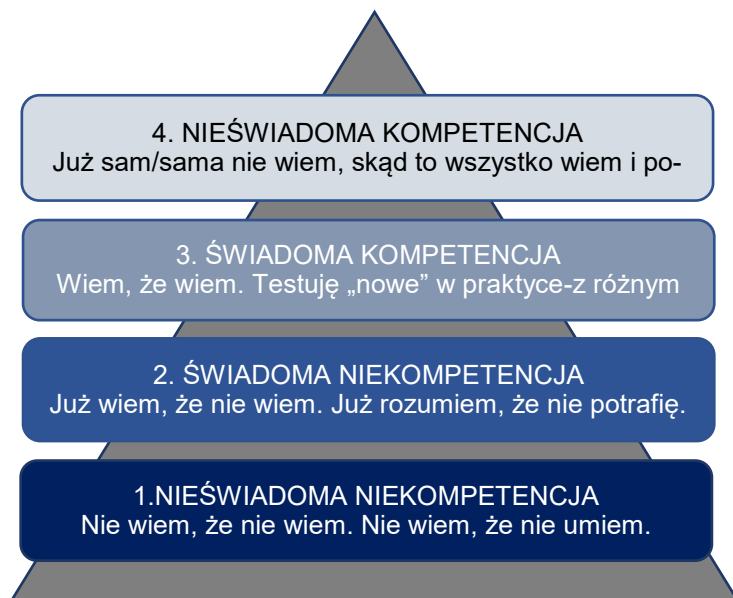
w przeciwieństwie do zawodów opartych na czynnościach powtarzalnych i schematycznych.

Z tego względu ważne jest ustawiczne nabywanie wiadomości i crossowanie umiejętności czyli łączenie i wykorzystywanie wiedzy z wielu dziedzin. Czy chcemy, czy nie, czeka naszych uczniów konieczność przekwalifikowywania się, wykazywania się elastycznością i mobilnością. Już teraz zatrudnienie w międzynarodowym środowisku wiąże się ze znajomością języków obcych, ale i ze zdolnościami interpersonalnymi, otwartością i komunikatywnością.

W przyszłości podejmując pracę w wirtualnych zespołach oprócz umiejętności

cyfrowych będą musieli wykazać się umiejętnościami miękkimi. Programowanie wymaga kreatywnego, innowacyjnego myślenia².

Kształtując kompetencje musimy pamiętać o sposobie ich nabywania czyli piramidzie Noela Burcha. Proces ten nie jest łatwy, a przejście od nieświadomej niekompetencji do nieświadomej kompetencji wymaga ogromnej determinacji, samodyscypliny i poświęcenia³.

Kompetencje kluczowe w procesie uczenia się przez całe życie uznane za priorytetowe przez Unię Europejską obejmują:

1. porozumiewanie się w języku ojczystym;
2. porozumiewanie się w językach obcych;
3. kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo-techniczne;
4. kompetencje informatyczne;
5. umiejętność uczenia się;
6. kompetencje społeczne i obywatelskie;
7. inicjatywność i przedsiębiorczość;
8. świadomość i ekspresja kulturalna.

Wszystkie kompetencje kluczowe są jednakowo ważne dla rozwoju osobistego. Są ze sobą bardzo powiązane. Umiejętności wynikające z jednej, wspierają biegłość w innej: umiejętności językowe (sprawność, czytania, pisanie), matematyczne i umiejętności w zakresie (TIK) to podstawa uczenia się, umiejętność uczenia się sprzyja wszelkiej innej aktywności edukacyjnej.

Niektóre sprawności są kluczowe dla wszystkich ośmiu kompetencji (np. krytyczne myślenie, kreatywność, inicjatywność, rozwiązywanie problemów, ocena ryzyka, podejmowanie decyzji, kierowanie emocjami).

Najważniejszymi umiejętnościami rozwijanymi w ramach kształcenia ogólnego w szkole podstawowej są:

- sprawne komunikowanie się w języku polskim oraz w językach obcych nowożytnych;
- sprawne wykorzystywanie narzędzi matematyki w życiu codziennym, a także kształcenie myślenia matematycznego;
- poszukiwanie, porządkowanie, krytyczna analiza oraz wykorzystanie informacji z różnych źródeł;
- kreatywne rozwiązywanie problemów z różnych dziedzin ze świadomym wykorzystaniem metod i narzędzi wywodzących się z informatyki, w tym programowanie;
- rozwiązywanie problemów, również z wykorzystaniem technik mediacyjnych;
- praca w zespole i społeczna aktywność;
- aktywny udział w życiu kulturalnym szkoły, środowiska lokalnego oraz kraju.

W procesie kształcenia ogólnego szkoła podstawowa na każdym przedmiocie kształtuje kompetencje językowe uczniów oraz dba o wyposażenie uczniów w wiadomości i umiejętności umożliwiające komunikowanie się w języku polskim w sposób poprawny i zrozumiały.

Ważną rolę jest również kształcenie w zakresie porozumiewania się w językach obcych nowożytnych. W klasach I–VI szkoły podstawowej uczniowie uczą się jednego języka obcego nowożytnego, natomiast w klasach VII i VIII – dwóch języków obcych nowożytnych. Od klasy VII uczniowie mogą także realizować nauczanie dwujęzyczne, jeżeli szkoła zorganizuje taką formę kształcenia.

Zadaniem szkoły podstawowej jest także wprowadzenie uczniów w świat lite-

ratury, ugruntowanie ich zainteresowań czytelniczych oraz wyposażenie w kompetencje czytelnicze potrzebne do krytycznego odbioru utworów literackich i innych tekstów kultury. Szkoła podejmuje działania mające na celu rozbudzenie u uczniów zamiłowania do czytania oraz działania sprzyjające zwiększeniu aktywności czytelniczej uczniów, kształtuje postawę dojrzałego i odpowiedzialnego czytelnika, przygotowanego do otwartego dialogu z dziełem literackim. W procesie kształcenia i wychowania wskazuje rolę biblioteki (szkolnej, publicznej, naukowej i in.) oraz zachęca do podejmowania indywidualnych prób twórczych.

Wysokie kompetencje czytelnicze wpływają na sukces uczniów w szkole, a w późniejszym życiu pozwalają pokonywać uczniom ograniczenia i trudności związane z mniej sprzyjającym środowiskiem społecznym.

Czytanie jako umiejętność rozumienia, wykorzystywania i refleksyjnego przetwarzania tekstów, w tym tekstów kultury, to jedna z najważniejszych umiejętności zdobywanych przez ucznia w procesie kształcenia.

Dzieci, które dużo czytają, mają bogaty zasób słownictwa, z łatwością nazywają swoje uczucia i wchodzą w relacje z rówieśnikami, rzadziej sprawiają kłopoty wychowawcze, mając lepiej rozwiniętą wyobraźnię umożliwiającą obiektywne spojrzenie na zachowania własne i innych, w konsekwencji lepiej radzą sobie z obowiązkami szkolnymi, a także funkcjonowaniem w społeczności szkolnej.

Istotne jest zainteresowanie ucznia czytaniem już w pierwszych klasach szkoły podstawowej. Uczeń powinien mieć więc zapewniony kontakt z książką, np. przez udział w zajęciach, na których czytane są na głos przez nauczycieli fragmenty lektur, lub udział w zajęciach prowadzonych w bibliotece szkolnej. W

ten sposób rozwijane są kompetencje czytelnice, które ukształtują nawyk czytania książek również w dorosłym życiu.

Szkoła ma stwarzać uczniom warunki do nabywania wiedzy i umiejętności potrzebnych do rozwiązywania problemów z wykorzystaniem metod i technik wywodzących się z informatyki, w tym logicznego i algorytmicznego myślenia, programowania, posługiwania się aplikacjami komputerowymi, wyszukiwania i wykorzystywania informacji z różnych źródeł, posługiwania się komputerem i podstawowymi urządzeniami cyfrowymi oraz stosowania tych umiejętności na zajęciach z różnych przedmiotów m.in. do pracy nad tekstem, wykonywania obliczeń, przetwarzania informacji i jej prezentacji w różnych postaciach.

Ma ich przygotowywać ich do dokonywania świadomych i odpowiedzialnych wyborów w trakcie korzystania z zasobów dostępnych w Internecie, krytycznej analizy informacji, bezpiecznego poruszania się w przestrzeni cyfrowej, w tym nawiązywania i utrzymywania opartych na wzajemnym szacunku relacji z innymi użytkownikami sieci. Szkoła oraz poszczególni nauczyciele podejmują działania mające na celu zindywidualizowane wspomaganie rozwoju każdego ucznia, stosownie do jego potrzeb i możliwości.

Ważną rolę w kształceniu i wychowaniu uczniów w szkole podstawowej odgrywa edukacja zdrowotna. Zadaniem szkoły jest kształtowanie postaw prozdrowotnych uczniów, w tym wdrożenie ich do działań higienicznych, bezpiecznych dla zdrowia własnego i innych osób, a ponadto ugruntowanie wiedzy z zakresu prawidłowego odżywiania się, korzyści płynących z aktywności fizycznej, a także stosowania profilaktyki.

Kształcenie i wychowanie w szkole

podstawowej sprzyja rozwijaniu postaw obywatelskich, patriotycznych i społecznych uczniów. Zadaniem szkoły jest wzmacnianie poczucia tożsamości narodowej, przywiązania do historii i tradycji narodowych, przygotowanie i zachęcanie do podejmowania działań na rzecz środowiska szkolnego i lokalnego, w tym do angażowania się w wolontariat. Szkoła dba o wychowanie dzieci i młodzieży w duchu akceptacji i szacunku dla drugiego człowieka, kształtuje postawę szacunku dla środowiska przyrodniczego, w tym upowszechnia wiedzę o zasadach zrównoważonego rozwoju, motywuje do działań na rzecz ochrony środowiska oraz rozwija zainteresowanie ekologią.

Zadaniem szkoły jest przygotowanie uczniów do wyboru kierunku kształcenia i zawodu. Szkoła prowadzi zajęcia z zakresu doradztwa zawodowego.

Duże znaczenie dla rozwoju młodego człowieka oraz jego sukcesów w dorosłym życiu ma nabywanie kompetencji społecznych takich jak komunikacja i współpraca w grupie, w tym w środowiskach wirtualnych, udział w projektach zespołowych lub indywidualnych oraz organizacja i zarządzanie projektami.

Zastosowanie metody projektu, oprócz wspierania w nabywaniu wspomnianych wyżej kompetencji, pomaga również rozwijać u uczniów przedsiębiorczość i kreatywność oraz umożliwia stosowanie w procesie kształcenia innowacyjnych rozwiązań programowych, organizacyjnych lub metodycznych.

Zmianie powinna więc ulec cała wizja szkoły. Fundamentalne staje się znaczenie przywództwa edukacyjnego, wprowadzenie turkusowej organizacji i przekształcenie placówek w organizacje uczące się.

Ewolucję takich zmian dokonujących się obecnie prezentuje schemat:

EWOLUCYJNY TURKUS

PLURALISTYCZNA ZIELEŃ

ORANŻ OSIĄGNIĘĆ

KONFORMISTYCZNY BURSZTYN

IMPULSYWNA CZERWIEN

Podstawy turkusu zakładają:

- samozarządzanie (zaufanie, kultura poszukiwania decyzji, odpowiedzialność, wiara w kolegów)
- dążenie do pełni (pewne miejsca pracy, dbanie o pracowników, umiejętność rozwiązywania konfliktów)
- ewolucyjny cel firmy (świadomość wspólnych celów)
- zyski i wyniki są spodziewanym, ubocznym, efektem
- wykorzystanie potencjału wszystkich pracowników
- współpraca oparta na zaufaniu, partnerstwie i odpowiedzialności
- samorozwój i empatia jako podstawy budowy zespołów
- zrozumienie funkcjonowania i znaczenia hierarchii nieformalnych
- dobór pracowników uwzględniający poszukiwane wartości i postawy⁴.

W 2006 r. Parlament Europejski i Rada Unii Europejskiej przyjęły zalecenie w sprawie kompetencji kluczowych w

procesie uczenia się przez całe życie. W przedmiotowym zaleceniu zwrócono się do państw członkowskich o rozwijanie oferty kompetencji kluczowych dla wszystkich w ramach ich strategii uczenia się przez całe życie, w tym strategii osiągnięcia powszechnej alfabetyzacji, a także wykorzystanie dokumentu „Kompetencje kluczowe w uczeniu się przez całe życie – europejskie ramy odniesienia”. Od czasu przyjęcia zalecenia stanowiło ono jeden z kluczowych dokumentów referencyjnych dla rozwoju kształcenia, szkolenia i uczenia się ukierunkowanych na kompetencje. Obecnie wymagania dotyczące kompetencji uległy zmianie w związku z rosnącą liczbą miejsc pracy poddanych automatyzacji, coraz istotniejszą rolą technologii we wszystkich dziedzinach pracy i życia oraz zwiększającym się znaczeniem kompetencji społecznych, obywatelskich i w zakresie przedsiębiorczości, które pozwalają zapewnić odporność i zdolność dostosowania się do zmian.

Jednocześnie badania międzynarodowe,

na przykład prowadzone przez Organizację Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) w ramach Programu międzynarodowej oceny umiejętności uczniów (PISA) czy też realizowane przez tę samą organizację Międzynarodowe Badanie Kompetencji Osób Dorosłych (PIAAC), wskazują na utrzymujący się wysoki odsetek nastolatków i dorosłych mających niewystarczające umiejętności podstawowe. W 2015 r. co piąty uczeń miał poważne trudności w osiągnięciu wystarczającego poziomu umiejętności w zakresie czytania ze zrozumieniem, myślenia matematycznego lub rozumienia zjawisk przyrodniczych. W niektórych krajach nawet co trzeci dorosły ma umiejętność rozumienia i tworzenia informacji oraz rozumowania matematycznego jedynie na najniższym poziomie.

Z tego względu inwestowanie w umiejętności podstawowe jest obecnie tak istotne. Dzięki edukacji wysokiej jakości, w tym zajęciom dodatkowym i szerokiemu podejściu do rozwoju kompetencji, rosną poziomy osiągnięć w zakresie umiejętności podstawowych. Konieczne jest ponadto badanie nowych sposobów uczenia się na potrzeby społeczeństwa, które staje się coraz bardziej mobilne i cyfrowe. Technologie cyfrowe wywierają wpływ na kształcenie, szkolenie i uczenie się, umożliwiając rozwój elastyczniejszych środowisk edukacyjnych, dostosowanych do potrzeb wysoce mobilnego społeczeństwa.

Zalecenia Rady z 22 maja 2018 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie wskazują 8 kompetencji kluczowych:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji,
- kompetencje w zakresie wielojęzyczności,
- kompetencje matematyczne oraz

- kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie uczenia się;
- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie przedsiębiorczości;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej⁵.

Nowa podstawa programowa dla szkół ponadpodstawowych obowiązująca od roku szkolnego 2019/2020 w klasie pierwszej: 4-letniego liceum ogólnokształcącego; 5-letniego technikum; 2-letniej branżowej szkoły II stopnia, zarówno dla uczniów będących absolwentami branżowej szkoły I stopnia, którzy ukończyli gimnazjum oraz tych kończących ośmioletnią szkołę podstawową kładzie nacisk na:

1. Myślenie – rozumiane jako złożony proces umysłowy, polegający na tworzeniu nowych reprezentacji za pomocą transformacji dostępnych informacji, obejmującej interakcję wielu operacji umysłowych: wnioskowanie, abstrahowanie, rozumowanie, wyobrażanie sobie, sądzenie, rozwiązywanie problemów, twórczość. Dzięki temu, że uczniowie szkoły ponadpodstawowej uczą się równocześnie różnych przedmiotów, możliwe jest rozwijanie następujących typów myślenia: analitycznego, syntetycznego, logicznego, komputacyjnego, przyczynowo - skutkowego, kreatywnego, abstrakcyjnego; zachowanie ciągłości kształcenia ogólnego rozwija zarówno myślenie percepcyjne, jak i myślenie pojęciowe. Synteza obu typów myślenia stanowi podstawę wszechstronnego rozwoju ucznia
2. Kreatywne rozwiązywanie problemów z różnych dziedzin ze świadomością

- mym wykorzystaniem metod i narzędzi wywodzących się z informatyki, w tym programowanie
3. Czytanie – umiejętność łącząca zarówno rozumienie sensów, jak i znaczeń symbolicznych wypowiedzi; kluczowa umiejętność lingwistyczna i psychologiczna prowadząca do rozwoju osobowego, aktywnego uczestnictwa we wspólnocie, przekazywania doświadczeń między pokoleniami
 4. Umiejętność komunikowania się w języku ojczystym i w językach obcych, zarówno w mowie, jak i w piśmie, to podstawowa umiejętność społeczna, której podstawą jest znajomość norm językowych oraz tworzenie podstaw porozumienia się w różnych sytuacjach komunikacyjnych
 5. Umiejętność sprawnego posługiwania się nowoczesnymi technologiami informacyjno-komunikacyjnymi, w tym dbałość o poszanowanie praw autorskich i bezpieczne poruszanie się w cyberprzestrzeni
 6. Umiejętność samodzielnego docierania do informacji, dokonywania ich selekcji, syntezy oraz wartościowania, rzetelnego korzystania ze źródeł
 7. Nabywanie nawyków systematycznego uczenia się, porządkowania zdobytej wiedzy i jej pogłębiania
 8. Umiejętność współpracy w grupie i podejmowania działań indywidualnych⁶.

Wśród metod pracy skoncentrowanych na rozwijaniu kompetencji kluczowych uczniów na uwagę zasługują:

- JIGSAW (puzzle, układanka);
- eksperyment;
- World Cafe (stoliki kawiarniane);
- Flipped classroom (odwrocona klasa) + Khan Academy;

- PBL (ang. Problem Based Learning) nauczanie problemowe;
- LdL (niem. Lernen durch Lehren);
- Burza mózgów (brainstorming);
- Mapa myśli (mindmapping);
- CLIL (ang. Content and Language Integrated Learning)
- Projekt edukacyjny;
- Webquest;
- Storytelling
- Kapelusze de Bono;
- Metoda Disey;
- Portfolio językowe;
- Metoda stacji zadaniowych;
- Metoda grup eksperckich;
- Metafora;
- Śnieżna kula;
- Analiza SWOT;
- E-learning (Moodle);
- Kahoot;
- Mentimeter.

Uczniowie dzięki nabywaniu kompetencji kluczowych są bardziej zmotywowani do nauki, lepiej radzą sobie z porażkami, lepiej internalizują sukcesy - ucząc się nie tylko na zwycięstwach, ale i na porażkach, sprawiają mniej kłopotów w szkołach, potrafią skutecznie komunikować się z nauczycielem (dostając od niego lepsze wsparcie).

Kompetencje twarde czyli cechy konkretne, mierzalne, nadal będą niezbędne do wykonywania danej pracy- dyplomy, certyfikaty, świadectwa. To one zdecydują czy dany zawód będziemy mogli wykonywać. Znajomość języków obcych, wiedza specjalistyczna, umiejętność obsługi komputera i programów typu MS Office, prawo jazdy zawsze będą naszą mocną kartą przetargową przy zatrudnieniu.

Jednak dla potencjalnych pracodawców coraz bardziej liczy się zespół umiejętności określanych jako kompetencje

miękkie czyli związane z cechami psychofizycznymi i umiejętnościami społecznymi. Koncentrują się one na zachowaniu człowieka, postawach, sposobie układania relacji z innymi ludźmi. Polegają przede wszystkim na zarządzaniu własną osobą oraz pracy w zespole. To takie cechy jak : komunikatywność, dynamizm działania, empatia, kreatywność, zarządzanie zadaniami w czasie, odporność na stres zadecydują o naszym sukcesie zawodowym.

Rozwijanie kompetencji kluczowych powinno być więc ułatwiane poprzez ustanowienie dobrych praktyk w zakresie lepszego wspierania kadry edukacyjnej w realizacji jej zadań oraz doskonalenia jej kształcenia, a także w zakresie aktualizacji metod i narzędzi oceny oraz wprowadzania nowych i innowacyjnych form nauczania i uczenia się .

Przypisy:

1. Więcej na stronie: https://www.ore.edu.pl/images/files/POWER/zarzadzanie_oswiata/Kompetencje%20kluczowe%20-%20definicje%20i%20opis.pdf
2. Więcej: Rynek pracy widziany oczami pracodawców. Na podstawie badań pracodawców i ofert pracy zrealizowanych w 2014 roku w ramach V edycji projektu Bilans Kapitału Ludzkiego, Marcin Kocór, Anna Strzebońska, Monika Dawid-Sawicka, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości Warszawa 2015. Publikacja powstała w ramach projektu badawczego „Bilans Kapitału Ludzkiego” realizowanego wspólnie przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości i Uniwersytet Jagielloński (Centrum Ewaluacji i Analiz Polityk Publicznych). Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.
3. Coaching koaktywny Umiejętności wspierające sukces klienta, Laura Whitworth, Karen Kimsey-House, Henry Kimsey-House, Phillip Sandahl, Wydawnictwo: Wolters Kluwer 2010
4. M. Wzorek, Od hierarchii do turkus, czyli jak zarządzać w XXI wieku, Helion 2019
5. Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej C 189/1 ZALECENIE RADY z dnia 22 maja 2018 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie
6. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 stycznia 2018 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz. U. z 2018 r. poz. 467) wejście w życie 1.09.2018 r.

BIBLIOGRAFIA:

- Coaching koaktywny Umiejętności wspierające sukces klienta, Laura Whitworth, Karen Kimsey-House, Henry Kimsey-House, Phillip Sandahl, Wydawnictwo: Wolters Kluwer 2010
- Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej C 189/1 ZALECENIE RADY z dnia 22 maja 2018 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie
- Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej C 189/7 ZAŁĄCZNIK KOMPETENCJE KLUCZOWE W PROCESIE UCZENIA SIĘ PRZEZ CAŁE ŻYCIE EUROPEJSKIE RAMY ODNIESIENIA
- materiały ORE https://www.ore.edu.pl/images/files/POWER/zarzadzanie_oswiata/

Kompetencje%20kluczowe%20-%20definicje%20i%20opis.pdf

- materiały NPDN Percepti Edukacja <https://perceptiedukacja.pl/kompetencje-kluczowe/>
- M. Wzorek, *Od hierarchii do turkusy, czyli jak zarządzać w XXI wieku*, Helion 2019
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 stycznia 2018 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz. U. z 2018 r. poz. 467) wejście w życie 1.09.2018 r.
- Rynek pracy widziany oczami pracodawców. Na podstawie badań pracodawców i ofert pracy zrealizowanych w 2014 roku w ramach V edycji projektu Bilans Kapitału Ludzkiego, Marcin Kocór, Anna Strzebońska, Monika Dawid-Sawicka, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości Warszawa 2015. Publikacja powstała w ramach projektu badawczego „Bilans Kapitału Ludzkiego” realizowanego wspólnie przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości i Uniwersytet Jagielloński (Centrum Ewaluacji i Analiz Polityk Publicznych). Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

Nauka żeglowania emocjami w klasach I-III szkoły podstawowej.

Celina Borowska

- doradca metodyczny edukacji wczesnoszkolnej MODM w Białymstoku

*„Gdyby porównać nasze życie do żaglowca,
to emocje byłyby wiatrami.
Nagła zmiana wiatru wprawia żagle w łopot,
brak wiatru spowalnia ruch i sprowadza martwą ciszę,
zaś jego nadmiar może rzucić statek na skały.
Na naukę umiejętnego żeglowania nigdy nie jest za późno.”*
Lucyna Golińska

Emocje są nieodłącznym elementem naszego życia i towarzyszą nam od narodzin. Nie zawsze umiemy je rozpoznawać i nazwać. Odpowiadają one za wyrażanie nas samych, kontakt ze światem i kształtowanie charakteru. Rozwój emocjonalny pozwala na odkrywanie własnego ja, reakcji na życiowe sytuacje, zdarzenia i spotykanych ludzi. Zarówno emocje przyjemne i nieprzyjemne są niezwykle potrzebne, aby zrozumieć co jest dla nas ważne, a co nie, co nas uszczęśliwia, a przez co jesteśmy smutni. Zatem konieczna jest ich znajomość i świadomość, aby móc sobie z nimi radzić – zwłaszcza z emocjami trudnymi. Aby lepiej poradzić sobie z trudną emocją, dobrze jest również wiedzieć, jaka jest rola emocji, po co je w ogóle czujemy oraz znać konstruktywne metody poradzenia sobie w emocjonalnie obciążającej sytuacji.

Po co nam emocje? Emocje są naszym wewnętrznym wskaźnikiem tego, czy nasze potrzeby są zaspokojone, czy też nie. Złość, smutek pojawiają się, gdy nasze wymagania nie są spełnione. Natomiast spokój, radość wskazują, że mamy zaspokojone ważne dla nas w danym momencie potrzeby. **Złość** – informuje o tym, że ktoś przekracza nasze granice fizyczne lub psychiczne, że się z czymś nie zgadza-

my; pozwala bronić naszych wartości; motywuje nas do działania.

Strach – ostrzega nas przed niebezpieczeństwem i ryzykiem; pozwala nam przygotować się na jakieś wydarzenie i przewidywać co może się wydarzyć.

Smutek – pozwala nam przygotować się do zaakceptowania nowej, trudnej sytuacji; sprzyja refleksji i odnalezieniu źródła problemu.

Radość – pomaga się zrelaksować; sprawia, że jesteśmy bardziej wyrozumiali wobec innych; pomaga nawiązywać relacje; dodaje wiary i odwagi.

Emocje są nam zatem bardzo potrzebne! Nie tylko te przyjemne, których chętnie doświadczamy, lecz także te trudne, z którymi jest nam nieprzyjemnie. Wszystkie emocje warto jest akceptować, ponieważ mówią nam o czymś ważnym, są dla nas drogowskazem. Natomiast nie wszystkie zachowania pod wpływem emocji (szczególnie złości) są możliwe do zaakceptowania. Nauka rozpoznawania i nazywania emocji własnych i tych, które obserwujemy u innych osób jest podstawą radzenia sobie z trudnymi uczuciami. Nie z negatywnymi, nie ze złymi ale tymi trudnymi do zniesienia. Aby je rozumieć i przeżywać bez szkody dla samego siebie oraz naszego otoczenia, potrzebujemy wiedzy na temat tego, co

dzieje się w naszym ciele i jak działają emocje. Dlatego ważne jest tu stwierdzenie że każdy ma prawo czuć złość, smutek, frustracje, rozgoryczenie, żal, strach, dumę, radość, wstyd itd.... Należy powiedzieć dzieciom, że mają one prawo do przeżywania tych stanów emocjonalnych. Musimy jednak pamiętać, że dzieci mając mniej dojrzały układ nerwowy, mają mniejsze możliwości kontrolowania swego zachowania, które pojawia się pod wpływem uczuć. Zadaniem dorosłych jest pokazanie, już od najmłodszych lat, jak radzić sobie trudnymi emocjami, jak je rozładowywać, jak je rozumieć. Pierwszym sposobem na to jest modelowanie, które odbywa się często nieświadomie. Dzieci naśladują reakcje dorosłych, gdy same przeżywają podobny stan, dlatego kopiują zachowania swoich rodziców. Gdy trafiają do szkoły uczą się tych reakcji już w szerszym środowisku. Obiektem do naśladowania staje się nauczyciel. Nie dziwny się zatem, że gdy sami jesteśmy impulsywni, szybko narasta w nas złość czy frustracja i wtedy wybuchamy np. krzykiem, nasza klasa również będzie bardziej pobudzona i skłonna do takich reakcji. Zatem w pracy nad rozwojem emocjonalnym zaczynamy od siebie. Innym sposobem są celowe, zaplanowane i realizowane działania nauczyciela. Często wplatamy wiedzę o emocjach w treść naszych lekcji i potrzebujemy krótkich zadań, które skierują uwagę naszych uczniów na tę sferę życia. Omawiamy na przykład czytany tekst, przeżycia bohatera i wtedy pojawia się okazja, żeby porozmawiać o emocjach. Zachęcam do wykonania konkretnych zadań, które możemy wykorzystać w dowolnym czasie. Każdy nauczyciel powinien mieć swój zbiór narzędzi i sposobów ich zastosowania zgodnie z potrzebą chwili i realizowanym aktualnie materiałem. Wszystkie te ćwiczenia

oraz proste w wykonaniu pomoce dydaktyczne pozwolą nam pracować z grupą lub klasą nad rozpoznawaniem i nazywaniem uczuć. Takie interdyscyplinarne podejście sprawdza się najlepiej. Dzięki temu kwestie emocji poruszamy wielokrotnie i przy różnych okazjach i nie jest to wiedza oderwana od codziennej szkolnej rzeczywistości. Ma wtedy miejsce uczenie równoległe – treści programowe wzbogacamy o zadania stymulujące rozwój emocjonalny naszych podopiecznych.

Propozycje ćwiczeń, zabaw do wykorzystania w codziennej pracy z dziećmi w kl. I-III:

- **Określ swój nastrój w chwili obecnej** - uczniowie siedzą w kręgu i mówią używając skali od 1 do 6 jak się czują teraz i dlaczego. Ćwiczenie uczy zatrzymania, wsłuchania się w siebie, w swoje emocje, refleksji co spowodowało, że jestem smutny, radosny? Nauczycielowi pozwala ocenić w jakim nastroju jest klasa, jaki jest poziom energetyczny klasy, czy powinien zaproponować zadanie pobudzające klasę czy raczej wyciszające. To ćwiczenie możemy też wykonać na koniec zajęć.
- **Co dziś, teraz czuję?** W sali wywieszane są ilustracje przedstawiające podstawowe uczucia: radość, smutek, złość, strach itd. Każde dziecko ma drewniany spinacz do bielizny z napisanym swoim imieniem. Wchodząc do sali przyczepia go do odpowiedniej kartki, w zależności od tego co czuje w tej chwili. Nauczyciel widzi, w jakim nastroju dzieci przyszły do szkoły. Może zapytać poszczególne dzieci co sprawiło, że czuje np. smutek? Czy może mu w czymś pomóc? Jest to doskonałe ćwiczenie do poznania dzieci, obserwacji a czasem też diagnozy dziecka. To ćwiczenie możemy wykonać na koniec dnia.

- Ciekawą propozycją jest **„Barometr uczuć”**. To pomoc dydaktyczna, którą możemy wykorzystać do określania aktualnego samopoczucia naszych uczniów. Jak wykonać taki barometr? Na kartce należy narysować buźki od złej na samym dole, przez smutną do najszcześniejszej. Od Was zależy ile ich będzie. Obok można też napisać cyfry od 1 na samym dole (tyle cyfr, ile jest buziek). Nakleić to na gruby brystol. Autorzy zalecają by buźki ponaklejać z kolorowego papieru używając do tego jednego koloru (tak, aby różnorodnością barw nie dodawać emocjom dodatkowych znaczeń).

Jak korzystać z barometru? Nasi uczniowie mogą to zrobić na kilka sposobów:

- Wybierają np. liczbę od 1 do 10 która mierzy aktualnie ich samopoczucie i uzasadniają, dlaczego czują się na 9, co tak trochę psuje ich humor, że nie mogą dać dziesiątki, dlaczego określają swój nastrój na 5? Co się wydarzyło? Czy możemy to zmienić? Co jest powodem dobrego nastroju?
- Wybierają minę (emotkę, buźkę), która najlepiej oddaje ich aktualny nastrój, nazywają go i opowiadają co wpływa na ich stan.
- Można tym przyrządem zmierzyć też stan emocjonalny całej klasy przed zajęciami i po ich zakończeniu sprawdzając czy coś się w grupie zmieniło. Wtedy barometr wędruje z rąk do rąk a uczniowie podają swoje liczby. Zapisujemy je na tablicy, sumujemy i wyciągamy średnią. Taką samą rundę powtarzamy na koniec.

Zastosowań barometru może być jeszcze wiele, wszystko zależy od potrzeby chwili i naszej wyobraźni. <https://kreatywnapedagogika.wordpress.com/2019/05/24/emocje-moje-i-twoje/>

- **„Zaczarowana kostka uczuć”**. Dzieci rzucają dużą kostką sześcienne. Na każdej ze ścian kostki narysowana jest buzia dziecka wyrażająca nastrój np. smutek, złość, radość, gniew, strach, zdziwienie. Dziecko, które rzuca kostką wyraża za pomocą mimiki nastrój przedstawiony na kostce, a także swój.
- **Zabawa „Podróż do krainy: złości, radości i smutku”**. Dzieci ustawiają się w pociąg i jadą do krainy złości, tutaj ludzie chodzą obrażeni, są źli i zagniewani, tupią nogami, zaciskają dłonie w pięści i krzyczą. Dzieci pokazują to ruchem. Następnie pociąg rusza dalej i zatrzymuje się w krainie smutku. Tutaj ludzie chodzą markotni, płaczą. Na końcu pociąg rusza do krainy radości, gdzie ludzie są zawsze uśmiechnięci, życzliwi i pomocni wobec siebie, witają się z nami serdecznie. Podczas tej zabawy w każdej krainie słyszeć muzykę odpowiednią do emocji: złości, smutku i radości. Każda kraina znajduje się w innym miejscu sali i jest oznaczona symbolem oddającym daną emocję. Dzieci wypowiadają się w której krainie podobają im się najbardziej i dlaczego? W jakiej krainie chcieliby mieszkać? Co czują ludzie mieszkający w poszczególnych krainach?
- **„Prezentacja uczuć”**. Nauczyciel rozkłada na podłodze zdjęcia przedstawiające ludzi, którzy się śmieją, wyglądają na smutnych, przestraszonych, przeżywają złość. Zadaniem dzieci jest nazwanie tych emocji i stwierdzenie, po czym je poznały. Dalej nauczyciel prosi, aby dzieci pogrupowały zdjęcia według emocji, jakie przeżywają przedstawione na nich osoby. Następnie może odbyć się rozmowa na temat: „W jakiej sytuacji czułam się podobnie i z jakiego powodu?”, „Co sprawiło, że poczu-

łem się lepiej?”.

- **„Scenki pantomimiczne”.** Dzieci siadają w kręgu. Pojedynczo lub w parze prezentują klasie wylosowane sytuacje, np. Kolega nie chciał się ze mną bawić; Siostra pomazała mi zęszyt; Wygraliśmy mecz; Dostałem prezent, Boli mnie głowa; itp. Po odegraniu przez dzieci scenki nauczyciel pyta pozostałe dzieci: „Co one czuły (złość, smutek, radość, szczęście) i po czym to poznały?”. Aktorzy uzupełniają wypowiedzi dzieci. Nauczyciel uściśla informacje, że uczucia możemy wyrazić nie tylko słowami, ale całym ciałem, możemy je poznać po wyrazie twarzy.
- **„Zabawa „Start rakiety”** - wysyłamy złość oraz wszystkie tzw. negatywne emocje, z którymi jest nam źle, w kosmos. Dzieci: · bębnią palcami po podłodze, najpierw cicho powoli, a potem coraz szybciej i coraz głośniejsz; · klaszczą w dłonie natężając się głośnością i we wzrastającym tempie; · tupią nogami, także tutaj zaczynają cicho i powoli, a potem coraz szybciej i głośniejsz; Hałas i szybkość wykonywanych ruchów stopniowo wzrastają, dzieci wstają gwałtownie ze swoich miejsc, wyrzucają z głośnym wrzaskiem ręce do góry – krzycząc Huraaaa- rakieta wystartowała! Powoli dzieci siadają na swoich miejscach. Ich ruchy uspokajają się, słysząc tylko delikatny szum aż wszystko cichnie – rakieta znika za chmurami. I jesteśmy radośni.
- **„Krąg uczuć”.** Dzieci siadają w kręgu. Jedna osoba wchodzi do środka i pokazuje mimicznie jakieś uczucie, np. złość, radość. Wyolbrzymia to uczucie i prezentuje wszystkim w kręgu. Następnie wskazuje na kogoś z kręgu. Osoba ta wchodzi do środka koła i prezentuje uczucie przeciwne do pokazywanego przed chwilą, po-

tem prezentuje jakieś inne i wskazuje na kolejną osobę z kręgu, która będzie powtarzała cały cykl (prezentuje uczucie przeciwne do widzianego ostatnio i pokazuje swoje. Zabawa powtarza się, aż wszyscy wezmą w niej udział (M. Jachimska 1994, s. 34).

- **Prezentacja „Bajki o dwóch ołówkach”**. Nauczyciel dzieli dzieci na grupy. Każda grupa ma kartoniki z ilustracjami różnych emocji. Nauczyciel czyta tekst, podczas przerwy uczniowie wymieniają emocje, które mogli czuć bohaterowie bajki. Inne grupy uzupełniają wypowiedzi. W przypadku wątpliwości wyjaśniają w którym momencie mogli to odczuwać. Dzieci starsze pracując w grupach podczas przerwy w czytaniu mogą wypisywać emocje bohaterów. Podczas ćwiczenia uczniowie uczą się nazywać uczucia, rozpoznawać je u innych. Wczuwają się w sytuację bohaterów. Poszerzają słownictwo dotyczące emocji. Można wcześniej wyposażyć ich w Listę uczuć wg Marshalla Rosenberga.

Tekst „Bajki o dwóch ołówkach”

W pewnym piórniku leżały równo ułożone ołówki. Były kolorowe, tylko jeden był zwykły, szary. Tuż obok niego znajdował się wspaniały ołówek dwukolorowy: czerwono-niebieski. Ołówki zawsze przebywały razem, czy to leżąc obok siebie w piórniku, czy ścigając się i kreśląc wzory na papierze. Szary rysował kontury, a dwukolorowy wypełniał je barwami. Bardzo lubiły się tak razem bawić. Inne kolorowe chciały przyjaźnić się z dwukolorowym, ale on wołał szary i z nim spędzał czas.

- Co to za zwyczaj - szeptały oburzone - że dwukolorowy przyjaźni się z takim zwyczajnym! To nie wypada, nie wypada - powtarzały.

Ale dwukolorowy nie słuchał tego gadania, szarak zresztą też. Obydwa przecież

bardzo się lubiły.

Aż pewnego dnia wydarzyło się straszne nieszczęście; dwukolorowemu złamały się grafity.

- Będzie do wyrzucenia, do wyrzucenia - szeptały ołówki, z satysfakcją przekazując sobie tę wieść.

Dwukolorowy bardzo się zasmucił, szarak jeszcze bardziej.

- Jak mu pomóc, co zrobić - pytał sam siebie. - Nie, nie pozwolę, by taki wspinały ołówek, który jeszcze może tyle pięknych rzeczy narysować, został wyrzucony.

Wziął przyjaciela na plecy i pomaszerował szukać lekarza ołówków. Przyjaciele długo szukali pomocy. Szary ołówek był już bardzo zmęczony, co chwilę odpoczywał, ale nie ustawał w poszukiwaniach.

Nareszcie znalazły bardzo starą Temperówkę.

- Spróbuję wam pomóc - rzekła i bardzo ostrożnie zabrała się do pracy.

Delikatnie, by nie spowodować zniszczeń, skrobała, przycinała i w końcu zatemperowała.

- Ufffff, już po zabiegu - powiedziała. - Udało się, jesteś wprawdzie krótszy, ale dalej pięknie możesz rysować, co tylko zechcesz.

- Naprawdę? - spytał z niedowierzaniem dwukolorowy.

- Pomogłam tobie, ale największą przysługę oddał ci twój przyjaciel - Szary Ołówek.

- E tam - powiedział Szarak zawstydzony tą pochwałą. - My jesteśmy prawdziwi przyjaciele, on nie zdradził naszej przyjaźni dla innych, kolorowych, więc ja... Tutaj zaczął się jękać bardzo wzruszony.

Dwukolorowy nic nie powiedział, tylko przytulił się do niego. Wróciły razem do piórnika, by odpocząć po przeżyciach, a naza jutrz znowu rysowały razem.

(tekst bajki: <https://www.edukacja.edux.pl/p-11384-przygoda-olowka-bajka-terapeutyczna-utrwalajaca.php>)

„Dokończ zdanie”. Nauczycielka prosi dzieci o dokończenie zdań zaczynających się od słów:

- Jestem zadowolony, gdy...
- Czuje się nieszczęśliwy, gdy...
- Jestem zły, gdy... · Chciałabym...

Literatura:

- D.R. Schaffer, K. Kipp „Psychologia rozwoju. Od dziecka do dorosłości.”, wydawnictwo Harmonia Universalis, Gdańsk 2012
- Goleman, Inteligencja emocjonalna, Media Rodzina, Poznań 1997
- M. H. Davis, Empatia, GWP, Gdańsk 1999
- Kasdepke, Wielka księga uczuć. Nasza Księgarnia, Warszawa 2012.
- EMOCJE – Rozpoznawanie stanów emocjonalnych na podstawie wyrazu twarzy, Wydawnictwo Harmonia
- Fundacja Szkoła z Klasą. „Emocje jak sobie z nimi radzić?” Agnieszka Zasim

JAK ROZWIJAĆ KOMPETENCJE CZYTELNICZE UCZNIÓW?

Małgorzata Lech

doradca metodyczny edukacji wczesnoszkolnej MODM w Białymstoku

Czytanie jako umiejętność rozumienia, wykorzystywania i refleksyjnego przetwarzania tekstów, to jedna z najważniejszych umiejętności zdobywanych przez ucznia w procesie kształcenia.

Zadaniem szkoły podstawowej jest wprowadzenie uczniów w świat literatury, ugruntowanie ich zainteresowań czytelniczych oraz wyposażenie w kompetencje czytelnicze potrzebne do krytycznego odbioru utworów literackich i innych tekstów kultury. Szkoła podejmuje działania mające na celu rozbudzenie u uczniów zamiłowania do czytania oraz działania sprzyjające zwiększeniu aktywności czytelniczej uczniów, kształtuje postawę dojrzałego i odpowiedzialnego czytelnika, przygotowanego do otwartego dialogu z dziełem literackim.

Dzieci, które dużo czytają, mają bogaty zasób słownictwa, z łatwością nazywają swoje uczucia i wchodzi w relacje z rówieśnikami, rzadziej sprawiają kłopoty wychowawcze, mając lepiej rozwiniętą wyobraźnię umożliwiającą obiektywne spojrzenie na zachowania własne i innych, w konsekwencji lepiej radzą sobie z obowiązkami szkolnymi, a także funkcjonowaniem w społeczności szkolnej.

Uczeń powinien mieć zapewniony kontakt z książką, np. przez udział w zajęciach, na których czytane są na głos przez nauczycieli fragmenty lektur, lub

udział w zajęciach prowadzonych w bibliotece szkolnej. W ten sposób rozwijane są kompetencje czytelnicze, które ukształtują nawyk czytania książek również w dorosłym życiu. (*Podstawa programowa wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej z dn. 14 lutego 2017r.*)

Jak zachęcić dzieci i młodzież, by w przyszłości zamiast kolejnego programu w telewizji wybrało niesamowitą podróż do świata fantazji zawartego w książkach? Czytanie „otwiera oczy i uszy na świat”. Wielu ludzi choć umie czytać – nie czyta i nie zachęca swoich pociech do czytania. Aby dzieci w przyszłości chętnie sięgały po książki, rodzice i nauczyciele muszą wspólne zaszczerpić radość z czytania i obcowania ze słowem pisanym. Mogą to robić w różnorodny, atrakcyjny i skuteczny sposób.

Zabawy z literami.

Czytanie jest jedną z najważniejszych umiejętności każdego człowieka. Jest to narzędzie do zdobywania wiedzy na kolejnych etapach kształcenia. Równocześnie jest pierwszym poważnym wyzwaniem, z którym mierzy się dziecko. Jednym poznawanie i zapamiętanie liter przychodzi łatwo, często przy tzw. „okazji”, od innych wymaga więcej czasu i wytrwałości. Nie wszystkie dzieci interesują się czytaniem. Każde

ma swój czas i swoje tempo rozwoju. Jednak nie da się nie zauważyć, że dzieci wcześniej interesują się literami. Przecież otoczone są nimi każdego dnia: na spacerze, w książce, oglądając bajkę, podczas zakupów z rodzicami.

Nauka czytania nie musi być trudna. Jeśli będzie przebiegała w sposób atrakcyjny i ciekawy, nie zgasimy u dzieci naturalnej chęci poznawania kolejnych liter, sylab i nowych wyrazów. Zapraszamy więc dzieci do zabawy, nie do nauki. Dzięki zabawom, w którym pojawiają się symbole zwane literami, dzieci je po prostu zapamiętują. Wplatajmy poznawanie liter, sylab w pasjonującą zabawę oraz ciekawe i atrakcyjne zajęcia. Stwarzajmy sytuacje wyzwalające radość z czytania. Pokazujemy, że poprzez zabawy z literami nabywają niezwykle ważną umiejętność.

Zabawy czytelnice z tekstem literackim.

Książka jest ponadczasowym dobrem. Dzięki czytaniu książek wzbogacamy swoją wiedzę, poznajemy świat wartości, uczymy się aktywnego słuchania, trenujemy pamięć, pobudzamy naszą wyobraźnię i kreatywność, poszerzamy zasób słownictwa. Waleń aktywnego czytania książek jest wiele, ale we współczesnym świecie czynność ta, jest mniej zachęcająca niż oglądanie filmów, granie w gry komputerowe czy serfowanie po Internecie.

Problem związany z rozwijaniem zainteresowań czytelniczych uczniów jest bardzo ważny. Już od najmłodszych lat powinno się wdrażać małego czytelnika do czytania książek odpowiednich

dla jego wieku. Niezwykle ważną rolę pełni w tym względzie nauczyciel. To od niego w bardzo dużym stopniu zależy ukształtowanie kultury czytelniczej wychowanków. Aby rozbudzać chęć czytania, zajęcia z tekstem literackim powinny być prowadzone w sposób ciekawy, interesujący i twórczy poprzez wykorzystanie różnorodnych metod, form pracy i zabaw czytelniczych. Zagadki, rebusy, quizy, krzyżówki, konkursy czytelnicze i recytatorskie, elementy dramy, improwizacje, inscenizacje, teatrzyki kukielkowe, historyjki obrazkowe sprawiają, że książka stanie się dla dziecka głębokim przeżyciem emocjonalnym. Ekspresja muzyczna, plastyczna i ruchowa z wykorzystaniem tekstu literackiego wzmacni jego przeżycie i zapamiętanie.

Jakie działania mogą podjąć uczniowie i nauczyciele w klasie/szkole?

*„Gdzie nie ma książki, tam w życiu człowieka czyni się zła pustka,
której niczym wypełnić nie można”*
K. Makuszyński

Czytanie jest jedną z kluczowych kompetencji, w które wyposażamy ucznia. Powinniśmy więc pomagać naszym wychowankom w nabywaniu umiejętności, która wspomaga ich w osiągnięciu szkolnych sukcesów. Przecież książki nie tylko wzbogacają wiedzę, rozwijają intelekt, są źródłem rozrywki i zabawy. Znajdujemy w nich wzorce do naśladowania, mądrości życiowe oraz rozwiązania i wyjścia z różnych sytuacji.

Kształtowanie zainteresowań czytelniczych u dzieci powinno być wspólną troską wszystkich nauczycieli,

Rodzice winni być partnerami swoich dzieci, oddziaływać na nich własnym, dobrym przykładem. Rodzice czytający prasę, dyskutujący na temat przeczytanej literatury – to postawy godne naśladowania.

Niektórzy rodzice mogą hamować kształtowanie się nawyków czytelnich u swoich dzieci, ponieważ sami nie doceniają znaczenia książki, są wobec niej obojętni lub czytanie uważają za marnowanie czasu. Brak klimatu do obcowania z książką nie ukaże jej wartości, użyteczności i nie wyrobi pożądanych nawyków czytelnich.

Zachęcam nauczycieli do włączania rodziców w działania ukierunkowane na rozwijanie kompetencji czytelnich dzieci i młodzieży.

LITERATURA

1. Baczyńska H., *Metodyka języka polskiego w klasach 1 – 3 szkoły podstawowej*. WSiP 1985
2. Borecka I., *Biblioterapia - warto spróbować*, "Biblioteka w szkole", 1998, nr 9.
3. Borecka I., – *Biblioterapia. Teoria i praktyka*. Poradnik, wyd. SBP, Warszawa 2001
4. Czelakowska D., *Metodyka edukacji polonistycznej dzieci w wieku wczesnoszkolnym*. Kraków 2009
5. Derlukiewicz M., *Materiały szkoleniowe Przygoda z książką w klasach IV-VI szkoły podstawowej*, Sulejówek 2016
6. Długosz J., *Materiały do pracy z tekstem literackim w klasach początkowych*.
7. Jakubowicz A., Lenartowska K., Pleniewicz M., *Czytanie w początkowych latach edukacji*. ARKANUS 1999
8. Knopik T., *Czas wolny ... od nudy. Zrównoważony rozwój uczniów zdolnych w ramach zajęć pozalekcyjnych*. ORE Warszawa 2014
9. Konieczna E. J. (red.), *Biblioterapia w praktyce*, Kraków 2006.
10. Kozłowska E., Kurowska M., *Jak to powiedzieć...? Rozwijanie umiejętności językowych i komunikacyjnych u dzieci*, Wyd. CMPPP
11. *Materiały edukacyjne Programu Kreator. Edukacja wczesnoszkolna*. MEN 1999
12. Papużyńska J., *Książki, dzieci, biblioteka. Z zagadnień upowszechniania czytelnictwa i książki dziecięcej*, Warszawa 1992
13. Prus – Wirzbicka K., *Materiały szkoleniowe – „Pierwsza klasa na języku”* Białystok 2019
14. Skubich E., *Jak rozwijałem zamiłowania czytelnice*, *Życie Szkoły* 2/2001r.
15. Stasica J., *160 pomysłów na nauczanie zintegrowane w klasach I-III*. IMPULS 2004
16. Świerczyńska – Jelonek D., Walczewska – Klimczak G., *Dziecko w dialogu z tekstem literackim*, ORE Warszawa 2015
17. Wajda A., *Metodyka i organizacja czytelnictwa*, PWN, Warszawa 1983

Efektywna praca z grupą – czyli klasowe umowy i ustalenia na lekcjach języka obcego.

Barbara Osipczuk

– doradca metodyczny języka rosyjskiego MODM w Białymstoku

I. Dlaczego umowy i ustalenia są ważne?

Warto zadać sobie to pytanie zanim zaczniemy pracę z grupą. Większość nauczycieli jest świadomych tego, że zasady pracy z grupą są potrzebne i ważne. Niemniej jednak wielu z nas zastanawia się czy nie wystarczy, że poinformujemy uczniów co wolno, a czego nie wolno w czasie lekcji. Często uważamy, że to strata czasu, że lepiej od razu przejść do uczenia przedmiotu.

II. Różnice pomiędzy zasadami, a ustaleniami.

W wielu szkołach zasady są elementem stałym, już dawno wypracowanym i niezmiennie funkcjonującym. Takie reguły wyciągnięte z segregatora i przedstawione uczniom budzą w nich wyzwania. Uczniowie mają poczucie, że reguły są im narzucone i zmuszają do podporządkowania się. Sami zainteresowani nie mają na nie wpływu. Uczniowie wielokrotnie słyszeli przedstawione im propozycje, zwykle je rozumieją, jednak nie potrafią ich powiązać ze swoimi działaniami, co powoduje że nie czują się odpowiedzialni za przestrzeganie tych zasad. Zasady stają się „hasłem w tle” zamiast pomagać im dokonywać świadomych wyborów dotyczących własnego zachowania. Uczniowie często powtarzają zasłyszane od starszych powiedzenie, że „zasady są po to, żeby je łamać”.

Ustalenia natomiast, to stwierdzenia wypracowane przez grupę, które determinują jej sposób działania. Pozwalają

one na stworzenie wspólnej wizji klasy. Uczniowie zaczynają myśleć o swoich potrzebach, celach oraz sposobach ich osiągnięcia. Stają się współtwórcami procesu edukacji, co pozwala nam później na stanie się przewodnikiem klasy, a nie zarządzanie uczniami. Jeśli uczniowie sami ustalą zasady, które będą obowiązywały w klasie, chętniej będą je przestrzegać, a my jako nauczyciele będziemy mogli się na nie powołać. Dzięki ustaleniom uczniowie uczą się nawyku autorefleksji, dzięki któremu mogą zastanowić się nad sobą i wprowadzić potrzebne zmiany. Uczą się, że to oni podejmują decyzje co robią i są za nie odpowiedzialni.

III. Jak skutecznie przeprowadzić klasowe umowy i ustalenia?

Stosuję tutaj dwa różne podejścia w zależności od tego jak dobrze znam klasę i ile czasu chcę poświęcić na umowy i ustalenia. Wiem z doświadczenia, że nie wolno tu „żałować” czasu, ponieważ jeśli nie poświęcimy wystarczającej jego ilości na ustalenia na początku, będziemy tracić na to czas na każdej lekcji i w efekcie więcej stracimy niż zyskamy.

Preferowane przeze mnie podejście to poświęcenie pierwszej lekcji na **BUDOWANIE WSPÓŁPRACY**, a drugiej lekcji na **BALON POTRZEB**. Jeśli jednak, chcę poświęcić tylko jedną lekcję, bo znam dobrze klasę i wiem, że uczniowie potrafią współpracować ze sobą i ze mną, przechodzę od razu do drugiego etapu.

BUDOWANIE WSPÓŁPRACY W GRUPIE

Dlaczego współpraca jest ważna?

Współpraca polega na wspólnej pracy i umiejętności wspólnego pokonywania przeszkód. Proces uczenia się jest łatwiejszy i bardziej efektywny jeśli zachodzi w grupie rówieśników, którzy współpracują ze sobą, a nie współzawodniczą i rywalizują. Uczniowie muszą też współpracować z nauczycielem, wyrazić zgodę na naukę, nie możemy nikogo zmusić by się efektywnie uczył. Istnieje wiele dowodów naukowych, że stosowane przez nauczycieli bodźce zewnętrzne lub rywalizacja nie zachęcają uczniów do nauki, a czasem uzyskujemy całkiem odwrotne rezultaty. Dlatego też próbuję pokazać uczniom, że mogą współtworzyć zespół, w którym wszyscy są wygranymi i nikt nie musi przegrywać.

W tym celu stosuję poniższe ćwiczenia w formie zabaw.

• Dmuchanie piórka

Proszę 6 – 12 ochotników (w zależności od liczebności klasy) o wyjście na środek i utworzenie dwóch kręgów. Każda grupa otrzymuje piórko. Zadaniem uczniów jest utrzymanie piórka w powietrzu tylko za pomocą własnych oddechów. Pozostali uczniowie są obserwatorami. Gdy w obu grupach piórka spadną na podłogę, próbują jeszcze raz. Po zakończonym ćwiczeniu pytam najpierw uczniów na środku o ich odczucia i wrażenia. Zwykle wszyscy dobrze się bawią. Następnie pytam obserwatorów o ich spostrzeżenia. Zadaję pytania. Podsumowuję wnioski. Uczniowie sami zauważają, że aby utrzymać piórko w powietrzu, wszyscy członkowie grupy muszą być zaangażowani, pomagać sobie nawzajem, współpracować, ustalić zasady (zwykle dopiero przy drugiej próbie). Jeśli pojawił się problem, że któryś z uczniów się nie starał, nawet

próbował złapać piórko, czyli przeszkadzać grupie wspólnie dochodzimy do wniosku że jeśli ktoś nie współpracuje, nie stosuje się do wspólnych ustaleń, to nie udaje się osiągnąć celu. Zaznaczam, że podobnie jest z codziennym funkcjonowaniem w klasie. Uzyskujemy w ten sposób informację, że potrzebna jest nam WSPÓŁPRACA I USTALENIA do efektywnego funkcjonowania w klasie.

• Kooperatywne żonglowanie (*Na podstawie ćwiczenia Lynn Lott i Jane Nelsen*)

Proszę 6 – 12 ochotników (w zależności od liczebności klasy) o wyjście na środek i utworzenie kręgu. Pozostali uczniowie są obserwatorami. Zadaniem uczniów jest utrzymać (5 – 7) piłeczek w powietrzu i nie dopuścić do tego, aby któraś spadła na podłogę. Potem zaczynam szybko rzucać piłeczki do uczniów stojących w kręgu. Po kilku chwilach całkowitego chaosu kończę pierwszą część ćwiczenia. Pytam uczniów co się dzieje? (Chaos!) Co możemy zrobić by szło nam lepiej? Proszę o sugestie np. umówić się na pewien schemat, nawiązać kontakt wzrokowy lub mówić czyjeś imię przed rzutem, rzucać delikatnie. Podsumowuję pomysły klasy mówiąc: Usłyszałam, że chcecie spróbować umówić się na pewne ustalenia Proszę o zwrócenie piłeczek. Pytam uczniów, czy chcieliby wypróbować niektóre z sugestii i zacząć od rzucania tylko jedną piłeczką, by wypracować sobie schemat działania i poćwiczyć. Wyjaśniam, że każda osoba ma dostać piłeczkę tylko raz, osoby, które nie dostały jeszcze piłeczki trzymają ręce w górze. Rozpaczynam, rzucając piłeczkę do któregośkolwiek ucznia. Po zakończeniu rundy pytam uczniów, czy pamiętają od kogo dostali piłeczkę i komu ją podali. Rozpaczynam ponownie żonglowanie, postępując zgodnie z ustale-

niami, regularnie dodaję nowe piłeczki. Po zakończeniu ćwiczenia pytam uczniów Jak nam poszło? Co zauważyli obserwatorzy? Czego się nauczyliśmy? Co się stało po tym jak przeciwczyliśmy schemat? Jak możemy zastosować to czego się nauczyliśmy w innych sytuacjach w życiu klasy? Podsumowuję, że niezbędne są nam wspólne ustalenia, żeby klasa funkcjonowała dobrze, a nie chaotycznie. Potrzebna jest nam również praktyka, czyli ćwiczenie nowo poznanych umiejętności aby trwale się ich nauczyć.

• **Siłowanie na rękę** (Na podstawie ćwiczenia Lynn Lott i Jane Nelsen)

Uczniowie dobierają się w pary. W parach siadają naprzeciwko siebie z łokciami na ławce, tak jakby przygotowywali się do siłowania na rękę. Wyjaśniam, że będą mieli 15 sekund na to, żeby zobaczyć czy w klasie znajdzie się ktoś kto zdoła w tym czasie pokonać swojego partnera na rękę 5 razy. Po upływie czasu sprawdzam, czy są jacyś wygrani.

Rozmawiamy o wygrywaniu i przegrywaniu. Dyskutujemy jak czują się wygrani i przegrani. Jaki uczniowie mają stosunek do tego, że to ja ustaliłam za-

sady, tylko dlatego, że jestem nauczycielem.

Następnie wyjaśniam, że tworzenie sytuacji wygrana / wygrana jest możliwe tylko wtedy, kiedy się ze sobą współpracuje i znajduje się rozwiązania dobre dla wszystkich zainteresowanych. Daję uczniom kilka minut na zastanowienie się czy potrafią znaleźć w tej grze rozwiązanie wygrana / wygrana.

BALON POTRZEB jest metodą dla mnie bardzo skuteczną, którą stosuję już od kilku lat we wszystkich klasach i grupach, które uczę (nie tylko klasie wychowawczej).

Na początku lekcji opowiadam uczniom o nowej podróży w którą się wspólnie wybierzemy i trwać będzie ona cały rok szkolny. Nauczmy się wielu nowych rzeczy i zdobędziemy mnóstwo nowych doświadczeń. Jak przed każdą podróżą, żeby uniknąć niemiłych niespodzianek, musimy się dobrze przygotować. Rysuję na tablicy balon, uczniowie rysują taki sam w swoich zeszytach przedmiotowych. Podkreślam, że mój balon nie jest idealny, bo taki nie istnieje. Przechodzę do pracy z balonem. Rozdaję uczniom po trzy kartki, mogą być samoprzylepne bądź nie.

1. **Balon** oznacza nasze **potrzeby**. Proszę uczniów, żeby na pierwszej kartce wypisali wszystkie swoje potrzeby, oczekiwania, nadzieje jakie mają w związku z nauką w tym roku języka angielskiego lub rosyjskiego. Podkreślam, że wszystkie odpowiedzi pozostaną anonimowe. Następnie zbieram wszystkie karteczki do pudełka, wybieram losowo i odczytuję wszystko co jest na nich napisane. Zwykle uczniowie bardzo poważnie podchodzą do tematu i piszą, że chcą:

- nauczyć się mówić, czytać, pisać w języku obym,
- dogadywać się z obcokrajowcami,
- używać języka w podróżach, w przyszłej pracy, w grach komputerowych,
- mieć dobre oceny,
- dobrze zdać egzamin.
- mało kartkówek i prac domowych
- więcej nieprzygotowań
- Zdarzają się odpowiedzi na pozór odbiegające od tematu np.
„wyciskać sok pomarańczowy” lub „niczego” i te odpowiedzi również zapisuję bez oceniania i zbędnego komentowania.

2. **Kosz** oznacza nasz **wkład**. Proszę uczniów, aby na drugiej karteczce zapisali to co mogą dać od siebie/ zrobić, żeby zrealizować swoje potrzeby, sprawić, że zostaną one zaspokojone. Znowu zbieram odpowiedzi do pudełka, odczytuję je i zapisuję.

Odpowiedzi uczniów są zwykle zbieżne z Przedmiotowymi Zasadami Oceniania, ale na tym etapie jeszcze o nich nie wspominam. Odpowiedzi, których udzielają uczniowie najczęściej to:

- uczyć się systematycznie
- pracować na lekcji

- słuchać nauczyciela
- być cicho
- odrabiać prace domowe
- przygotowywać się do kartkówek i sprawdzianów

Osoby, które miały „niestandardowe” potrzeby mają też „niestandardowy” wkład np. przynieść wyciskarkę do pomarańczy. Te, które pisały, że niczego nie potrzebują często dalej piszą nic, jednak często zdarza się, że po zapoznaniu się z potrzebami innych osób, zaczynają się z nimi identyfikować i piszą o swoim realnym wkładzie.

3. **Balast** oznacza nasze **obawy**. Proszę uczniów, aby na trzeciej karteczce zapisali wszystkie swoje obawy, jakie mają w związku z uczniem się języka angielskiego lub rosyjskiego w tym roku. Ponownie zbieram odpowiedzi do pudełka, odczytuję je i zapisuję bez zbędnych komentarzy. Odpowiedzi, których udzielają uczniowie najczęściej to:

- będę mieć złe oceny
- nie nauczę się alfabetu
- będzie za trudny materiał
- trudne sprawdziany / kartkówki
- zbyt dużo prac domowych
- będzie głośno na lekcji
- nie będzie soku pomarańczowego

4. Nasze ustalenia

Po odczytaniu i wyrażeniu zrozumienia dla obaw, przechodzę do ustaleń. Pytam uczniów co możemy zrobić, aby rzucić nasz balast / obawy. Następuje burza mózgów, zapisuję wszystkie pomysły. Zazwyczaj są to punkty z **Przedmiotowych Zasad Oceniania** wypowiedziane przez uczniów. Następnie analizujemy wszystkie propozycje i zastanawiamy się nad tym na co wszyscy jesteśmy w stanie się zgodzić, a co wykreślimy. Ja proponuję również swoje rozwiąza-

nia, wyjaśniając dlaczego są dla mnie ważne i pytam uczniów czy są w stanie je zaakceptować w takiej formie, czy chcieliby coś zmienić. Jeśli chcą zmienić, rozmawiamy o tym. Często stosuję następujące zapisy.

- Więcej nieprzygotowań pod warunkiem solidnej pracy na lekcji.
- Mniej pracy domowej, jeśli wyrobimy się z materiałem.
- Możliwość poprawy wszystkich ocen z kartkówek i sprawdzianów po lekcjach pod warunkiem braku uwag (dotyczy najbliższej oceny).

Uczniowie czują się wtedy traktowani indywidualnie i partnersko, nie narzucam im moich zasad, oni sami je proponują, bo widzą potrzebę ich wprowadzenia. Ważne jest również to, że doceniam ich zaangażowanie poprzez dodatkowe przywileje. Nauczyciel musi pamiętać, że również jest częścią zespołu i ma prawo nie zgodzić się na wszystkie propozycje, jednak nie może ich krytykować. Na przykład, jeśli uczniowie zaproponowali ustalenie „brak pracy domowej”, mówię: Nie mogę zgodzić się na takie ustalenie. Ważne jest, żebyście ćwiczyli. To co mogę zaproponować, to wspólne ustalanie prac domowych, które będą dla Was interesujące”. Sprawdzam czy nowe brzmienie jest dla wszystkich do przyjęcia.

Uczniowie zapisują w swoich balonach wspólne POTRZEBY, WKŁAD, OBAWY oraz USTALENIA. Ja robię zdjęcie. Jeśli któreś ustalenie nie jest respektowane mówię: Kto mi przypomni jak zachowujemy się w czasie lekcji? Co trzeba zrobić, żeby mieć mało pracy domowej? Jeśli nikt nie pamięta proszę o sprawdzenie na pierwszej stronie zeszytu.

5. Dbanie o ustalenia (wg. Pozytywna Dyscyplina w szkole i klasie)

Musimy pamiętać, że USTALENIA NIE SĄ NA ZAWSZE. Należy je przy-

pominać tak często jak potrzeba np. przy wejściu do klasy (Kto mi przypomni jak wchodzimy do klasy? Pasuje wam to ustalenie czy chcecie je zmienić?) Jeśli uczniowie zechcą coś zmienić, to oczywiście wspólnie o tym dyskutujemy.

Ważne jest również regularne dbanie o ustalenia, systematyczne sprawdzanie jak uczniom idzie ich przestrzeganie. Proces nigdy się nie kończy. Ustalenia nie są wyrzeźbione w kamieniu. Komentuj, kiedy zauważysz, że uczniowie stosują się do ustaleń, np. „Dziękuję Piotru, że podnosisz rękę zanim coś powiesz. Umówiliśmy się, że tak właśnie będziemy robić, by okazać szacunek innym mówiącym. Komentuj, kiedy zauważysz, że uczniowie NIE stosują się do wytycznych. Porozmawiaj z takim uczniem w cztery oczy i poproś, by zastanowił się, czy jego zachowanie jest zgodne z ustaleniami, a jeśli nie jest, by zaproponował co trzeba zmienić.

Odwołuj się do tabel często, dzięki temu uczniowie wyrobią w sobie nawyk autorefleksji.

Pokażcie mi przy pomocy kciuka – w górę, w bok lub w dół – na ile stosujemy się do ... (ustalenie) „Słuchamy kiedy inni mówią”. Pomyśl o jednej małej rzeczy, którą ty możesz zrobić, by realizować to ustalenie, i zrób to teraz.”

Warto w ten sposób sprawdzać ustalenia, gdy ich realizacja idzie dobrze, bo wtedy uczniowie mogą zauważyć swoje postępy.

Ważna jest postawa **nieosądzania**. Odwołuj się do tabel przez cały rok szkolny.

Nieosądzające obserwacje nauczyciela pomagają uczniom w zdobywaniu większej świadomości, np.: „Widzę, że jesteście podekscytowani jutrzejszą wycieczką, jednocześnie trudno słuchać się nawzajem, gdy kilka osób mówi

naraz” lub „Jesteście tak skupieni, że „słyszę” jak ciężko pracujecie. Miło jest „słuchać” waszej pracy i obserwować jak sobie w ten sposób pomagacie”.

Podsumowując, klasowe umowy i ustalenia pozwalają na „spokojną” pracę z klasą przez cały rok szkolny. Wystarczy odwołać się do zasad, a uczniowie już wiedzą o co chodzi. Unikamy w ten sposób ciągłego napominania i nakazywania. Uczniowie dużo chętniej stosują się do ustaleń jeśli rozumieją potrzebę ich wprowadzenia i sami współuczestniczą w ich tworzeniu.

MONASTYCYZM – REALIZACJA TEMATYKI Z ZAKRESU RELIGII PRAWOSŁAWNEJ

Mirosława Pietkiewicz

– doradca metodyczny religii prawosławnej MODM w Białymstoku

Od 1 września 2019 roku Polski Autokefaliczny Kościół Prawosławny, w zakresie nauczania religii prawosławnej w szkołach podstawowych, realizuje treści nowej podstawy programowej, zatwierdzonej do realizacji przez Święty Sobór Biskupów z dn. 15 listopada 2018 roku.

W klasach siódmej i ósmej nauczanie katechezy koncentruje się na umacnianiu świadomości religijnej uczniów ze szczególnym uwzględnieniem kontekstu historycznego, związanego z budowaniem silnego poczucia przynależności wspólnotowej. Znajomość podstawowych wartości oraz dokonanie właściwej ich hierarchizacji pozwala na ukierunkowanie młodego człowieka na czynny i odpowiedzialny udział nie tylko w życiu społecznym, ale też religijnym.

Tuż obok treści dydaktycznych niezwykle ważny staje się aspekt wychowawczy zajęć religii i wykorzystanie zdobytych wiadomości w praktycznym życiu Kościoła. Katecheta powinien uświadomić uczniom, że tylko aktywne współdziałanie z Bogiem, świadome i odpowiedzialne uczestnictwo w życiu liturgicznym Kościoła oraz wypełnianie Bożych przykazań może przynieść zbawienne rezultaty. Zadaniem nauczyciela religii jest więc wprowadzenie ucznia, we współpracy z rodzicami i parafią, w życie Kościoła prawosławnego. Należy również kształtować u uczniów poczucie miłości, odpowiedzialności i wdzięczności Bogu, w oparciu o podstawowe wartości chrześcijańskie.

Oczywistym jest, że wiek po-

między trzynastym a piętnastym rokiem życia połączony jest z ważną przemianą biologiczną, intelektualną i psychiczną. Mając to na uwadze należy z wyczuciem i wrażliwością pomagać młodzieży w przezwyciężaniu możliwych kryzysów tożsamości, problemów zachwiania wiary w istnienie Boga. Uczniowie potrzebują wielkiego wsparcia duchowego i emocjonalnego. Katecheta jest tą osobą, która powinna wskazywać drogę i towarzyszyć swym uczniom w czasie nowego, twórczego poszukiwania wiary, tożsamości oraz swojego miejsca w Kościele prawosławnym i w społeczeństwie.

W klasie ósmej szkoły podstawowej występują treści dotyczące monastycyzmu, zarówno w ujęciu historycznym, jak i teologiczno-liturgicznym.

Poniżej przedstawionych zostanie kilka autorskich propozycji zadań, gier dydaktycznych z zakresu monastycyzmu.

Wykreślanka

Odszukaj i wykreśl miejscowości, w których znajdują się domy zakonne i monasteria prawosławne w Polsce: SUPRAŚL, JABŁECZNA, KOSTOMŁOTY, GRABARKA, ZWIERKI, WOJNOWO, SAKI, ZALESZANY, TURKOWICE, WYSOWA, ODRYNKI. Następnie posługując się kodem literowo-cyfrowym odczytaj hasło.

Prawosławne monastera w Polsce

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
A	Y	O	L	J	Y	T	W	F	N	O	T	X	R	K
B	T	S	U	O	D	R	Y	N	K	I	L	A	Z	G
C	O	I	Z	A	L	E	S	Z	A	N	Y	C	R	Z
D	L	T	S	G	A	W	O	W	N	A	W	A	L	D
E	M	T	U	R	K	O	W	I	C	E	B			
F	O	A	P	B	U	J	A	E	Z	A	S			
G	T	N	R	Z	K	N	O	R	R	O	E			
H	S	S	A	K	I	O	S	K	U	I	T			
I	O	I	Ś	A	R	W	A	I	K	N	H			
J	K	T	L	D	Y	O	F	A	I	D	C			
K	O	J	A	B	L	E	C	Z	N	A	A			

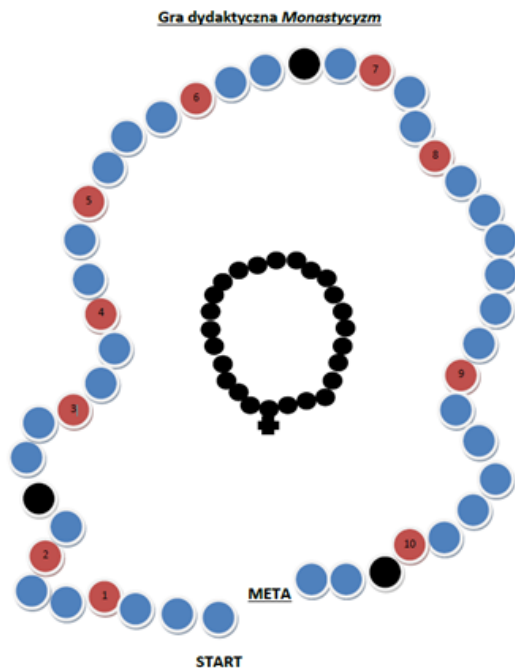
E 5	B 4	A 1 3	G 7	B 8	D 1 0		E 1	G 6	I 8	K 7	I 1 1	K 3		F 6	C 6	H 1	E 2		F 3	J 6	H 4	F 1	G 3	C 4

Plansza dydaktyczna

JEDEN DZIEŃ Z ŻYCIA MNICHA

GODZINY	WYDARZENIA DNIA
5.00	Modlitwy poranne
7.00	Liturgia
9.00	Śniadanie
9.30-13.30	Posłuszanija – prace na rzecz monasteru: sprzątanie cerkwi, przygotowywanie posiłków, opieka nad pielgrzymami, szycie szat, pisanie ikon, praca w ogrodzie, pieczenie prosfor itp.
14.00	Obiad
14.30- 16.30	Posłuszanija – prace na rzecz monasteru: sprzątanie cerkwi, przygotowywanie posiłków, opieka nad pielgrzymami, szycie szat, pisanie ikon, praca w ogrodzie, pieczenie prosfor itp.
17.00-20.00	Nabożeństwo wieczorne
20.00	Kolacja
20.30-22.00	<i>Prawiło monaszeskoje</i>
22.00	Modlitwy wieczorne
22.30-0.00	Odpoczynek – modlitwa indywidualna w kielii
0.00	Nabożeństwo o północy (połunoszcznica)
1.00 – 5.00	Odpoczynek – modlitwa indywidualna w kielii

Gra dydaktyczna

Zasady gry:

1. Do gry potrzebujemy planszę, kostkę i pionki.
2. Grę rozpoczyna uczestnik, który wyrzuci największą liczbę oczek.
3. Gracz zatrzymujący się na polach ponumerowanych od 1 do 10, powinien udzielić odpowiedzi na pytania. Za każdą prawidłową odpowiedź gracz otrzymuje 2 punkty. Jeżeli gracz udzieli niepoprawnej odpowiedzi, to cofa się o 2 pola.
4. Gracz, który trafi na czarne pole traci kolejkę.
5. Gra kończy się w momencie dotarcia do mety pierwszego gracza. Gracz ten otrzymuje dodatkowo 3 punkty.
6. Zwycięzcą jest ten, kto zdobył największą ilość punktów. W przypadku, gdy kilku graczy posiada tę samą ilość punktów, zwycięża ten, który jest najbliżej mety.

Pytania:

1. W jakim kraju narodził się ruch monastyczny?
2. Którego ze świętych ojców uważamy za założyciela monastycyzmu pustelniczego?
3. Którego ze świętych ojców uważamy za założyciela monastycyzmu wspólnotowego?
4. Jak nazywa się półwysep w Grecji, na którym znajduje się ok. dwudziestu prawosławnych monasterów?

5. Skąd pochodzili św. Bazyli Wielki i św. Grzegorz Teolog?
6. Wymień stopnie zakonne.
7. Jak nazywamy przełożonego (przełożoną) monasteru?
8. Co to jest *kłobuk*?
9. Dokończ zdanie: *Zmiana imienia mnicha dokonywana jest podczas postrzyżyn w*
.....
10. Do czego służą *czotki*?

Mam nadzieję, że przedstawione propozycje zadań staną się inspiracją w poszukiwaniu własnych rozwiązań dydaktycznych.

E-podręczniki w nauczaniu zdalnym i stacjonarnym

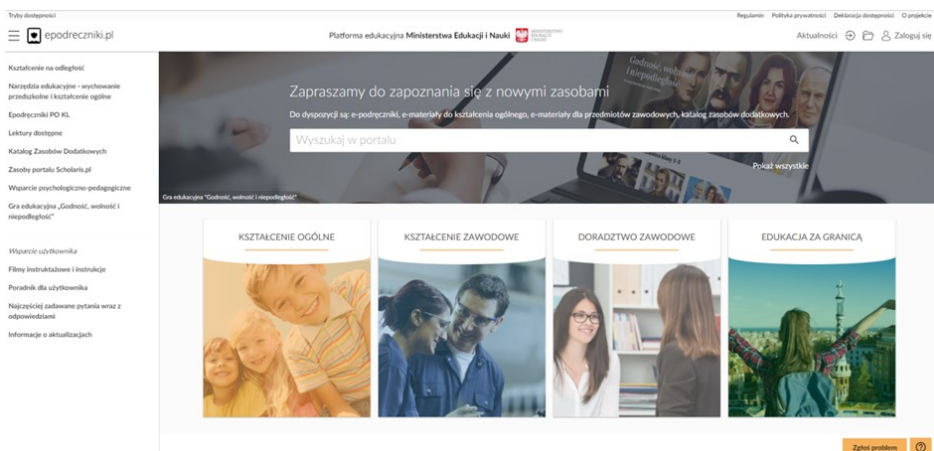
Monika Zaleska - Szczygiel

– doradca metodyczny biologii MODM w Białymstoku

Ketty Monika Kołomyjska

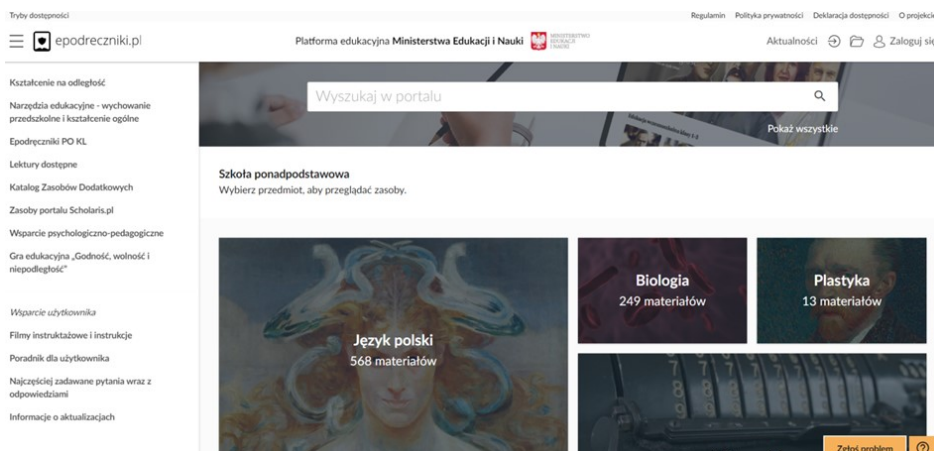
– doradca metodyczny matematyki MODM w Białymstoku

E- podręczniki.pl to nowoczesna platforma edukacyjna MEN, na której znajdują się e- podręczniki, e-materiały do kształcenia ogólnego na wszystkich poziomach nauczania, e-materiały do przedmiotów zawodowych, katalog zasobów dodatkowych.

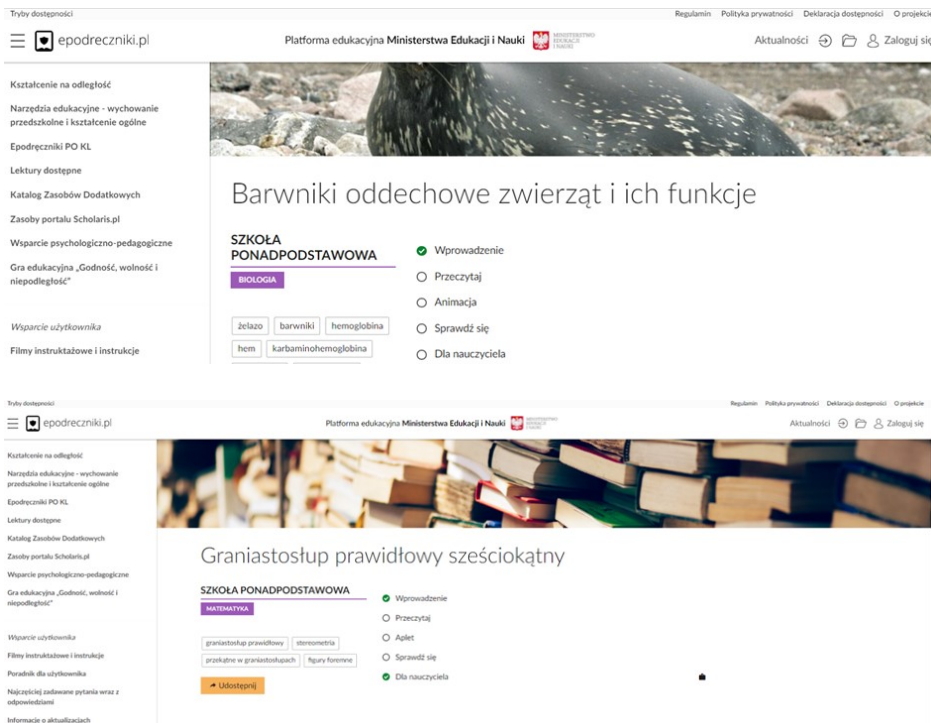

Korzystanie z zamieszczonych na platformie zasobów dydaktycznych nie wymaga instalowania dodatkowych aplikacji. Wystarczy komputer, tablet lub smart fon, dostęp do Internetu i przeglądarka.

Podręczniki w wersji elektronicznej zostały opracowane dla przedmiotów na wszystkich poziomach nauczania.

E-podręczniki zawierają bogaty materiał interaktywny m.in. doświadczenia i eksperymenty, filmy, ciekawostki, grafiki-animacje, ćwiczenia i zadania.

The top screenshot displays the 'epodreczniki.pl' interface for a Biology lesson titled 'Barwniki oddechowe zwierząt i ich funkcje'. The left sidebar lists navigation options like 'Kształcenie na odległość', 'Narzędzia edukacyjne', and 'Epodreczniki PO KL'. The main content area shows the lesson title, a 'SZKOŁA PONADPODSTAWOWA' label, and a 'BIOLOGIA' subject tag. Below these are filters for 'żelazo', 'barwniki', 'hemoglobina', 'hem', and 'karbaminohemoglobina'. A list of interactive elements includes 'Wprowadzenie' (checked), 'Przeczytaj', 'Animacja', 'Sprawdź się', and 'Dla nauczyciela'.

The bottom screenshot shows the same platform for a Mathematics lesson titled 'Graniastosłup prawidłowy sześciokątny'. The sidebar is identical. The main content area shows the lesson title, a 'SZKOŁA PONADPODSTAWOWA' label, and a 'MATEMATYKA' subject tag. Filters include 'graniastosłup prawidłowy', 'stereometria', 'przekroje w graniastosłupach', and 'figury foreczne'. The interactive elements list includes 'Wprowadzenie' (checked), 'Przeczytaj', 'Aplet', 'Sprawdź się', and 'Dla nauczyciela'.

Materiały są przypisane do treści szczegółowych podstawy programowej kształcenia ogólnego.

Zawierają:

- „Przeczytaj”

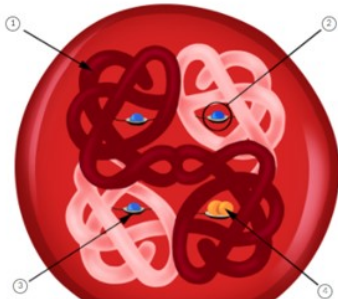
Przeczytaj

Barwniki oddechowe należą do białek złożonych z grupy metaloпротеin, składają się z części białkowej oraz niebiałkowej. Tę drugą tworzą jony bądź atomy metali, m.in. żelaza lub miedzi. Niegdyś się one łączą z białkiem bezpośrednio albo przez cząsteczkę niebiałkową – grupecz hemowa (prostetyczna). U zwierząt kręgowych głównymi barwnikami oddechowymi są zawarte w krwinkach czerwonych (erytrocytach) **hemoglobina** (nie występuje np. u larw węgorza oraz niektórych ryb antarktycznych) oraz obecna w mięśniach poprzezanie przątkowanych **mioglobina**.

Hemoglobina

Hemoglobina (Hb) składowana jest z dwóch części:

- białka globiny;
- części niebiałkowej, zwanej grupą prostetyczną lub grupą hemową (hemem), w której centrum znajduje się jon żelaza.

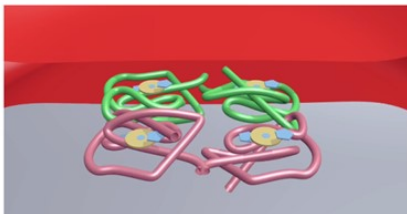

Materiał tekstowy wyjaśniający dane zagadnienie, wzbogacony o interaktywne grafiki, ćwiczenia, zadania, ciekawostki oraz słownik, w którym są wyjaśnione wszystkie pojęcia związane z omówionym materiałem.

• Animacja

Animacja

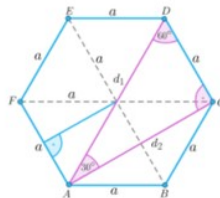
Zmiana struktury przestrzennej hemoglobiny po przyłączeniu cząsteczki tlenu

Przeczytaj

W tej części lekcji poznamy wiadomości o różnych przekątnych graniastosłupa prawidłowego sześciokątnego.

Przekątne podstawy graniastosłupa prawidłowego sześciokątnego, czyli przekątne sześciokąta foremnego

Widzimy dwa rodzaje przekątnych:

d_1 - dłuższą przekątną, równą $d_1 = 2 \cdot a$,

d_2 - krótszą przekątną, równą $d_2 = 2 \cdot h_A = 2 \cdot \frac{\sqrt{3}}{2} a = a\sqrt{3}$.

Zauważmy, że można wyróżnić trzy przekątne dłuższe:

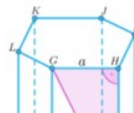
$d_1 = |AD| = |BE| = |CF|$

oraz sześć przekątnych krótszych:

$d_2 = |AC| = |AB| = |CE| = |DE| = |BF| = |FC|$

Przekątne ścian bocznych graniastosłupa prawidłowego sześciokątnego

W ścianach bocznych tego wielokąta foremnego znajduje się sześć przystających prostokątów. Obie przekątne prostokąta mają równe długości oznaczone na rysunku literą d .

• Film samouczek

Film samouczek

Polecenie 1

Zapoznaj się z przykładami przedstawionymi w filmie samouczku, a następnie rozwiąż polecenie 2 i 3.

Przekątne krawędzi graniastosłupa prawidłowego sześciokątnego mają długość $a = b$. Oblicz długość przekątnej ściany bocznej d oraz dwie długości p i q przekątnych tego graniastosłupa.

Trójkąt równoboczny

a - długość boku
 h - wysokość trójkąta

$h = \frac{\sqrt{3}}{2} a$
 $R = \frac{2}{3} h$
 $r = \frac{1}{3} h$

$d = \sqrt{a^2 + h^2}$
 $d = \sqrt{a^2 + \left(\frac{\sqrt{3}}{2} a\right)^2}$

$d = \sqrt{a^2 + \frac{3}{4} a^2}$
 $d = \sqrt{\frac{7}{4} a^2}$
 $d = \frac{\sqrt{7}}{2} a$

W postaci filmu, grafiki interaktywnej, przeglądu slajdów lub audiobooka. Dodatkowo do każdej animacji dołączone są polecenia utrwalające przedstawione treści.

- „Sprawdź się”

pO_2 (mmHg)

Źródło: Englishsquare.pl Sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Wskazówki i klucze odpowiedzi

Ćwiczenie 7

Wyjaśnij, dlaczego owady nie ulegają zacczadzeniu.

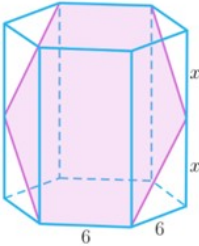
Wskazówki i klucze odpowiedzi

Ćwiczenie 8

Białko globina, składające się na cząsteczkę barwnika oddechowego hemoglobiny, ma budowę pierwso-, drugo- i trzeciorzędową. Wskaż wiązania chemiczne, których obecność w strukturze tego białka świadczy o jego trzeciorzędowej strukturze.

Ćwiczenie 8

Dany jest graniastosłup prawidłowy sześciokątny o krawędzi podstawy równej 6 cm. Graniastosłup przecięto płaszczyzną jak na rysunku. Otrzymano w ten sposób przekrój o polu równym $72\sqrt{2}$. Wyznacz przekątne tego graniastosłupa.

To zestaw 8 zadania, z których dwa ostatnie są zadaniami dłuższej odpowiedzi pozwalające na ćwiczenie umiejętności dostrzegania i formułowania związków przyczynowo- skutkowych. Do każdego zadania dołączona jest odpowiedź- wskazówka, naprowadzająca ucznia na prawidłową odpowiedź.

Każdy materiał edukacyjny wzbogacony jest dodatkowo w materiał dla nauczyciela – scenariusz lekcji, w którym zostały uwzględnione karty pracy i dodatkowe zadania utrwalające treści zawarte w tym jednym e-materiale.

- rysunków. Nauczyciel podaje czas na wykonanie zadania.
4. Uczniowie opracowują mapy myśli na podstawie e-materiału, wiadomości przygotowanych przed lekcją oraz wiedzy zdobytej od ekspertów grup, wypisując i ilustrując najistotniejsze informacje.
 5. Nauczyciel kontroluje pracę grup oraz w razie potrzeby wyjaśnia wątpliwości.
 6. Po upływie wyznaczonego czasu chętni uczniowie przedstawiają swoje prezentacje.
 7. Uczniowie zapoznają się z grafiką interaktywną.
 8. Nauczyciel zadaje pytanie: „Dlaczego tlenek węgla(II) jest gazem silnie trującym?”.

Faza podsumowująca:

1. Nauczyciel zadaje pytania w celu sprawdzenia stopnia opanowania wiedzy przez uczniów: „Jakie barwniki oddechowe występują u zwierząt kręgowych i bezkręgowych?”, „Jaką budowę mają hemoglobina i mioglobina?”, „Jaką funkcję pełnią barwniki oddechowe?”.
2. Nauczyciel koryguje i uzupełnia wypowiedzi uczniów.
3. Nauczyciel ocenia aktywność uczniów podczas lekcji.

Praca domowa:

Wykonaj ćwiczenia interaktywne od 1 do 8.

Materiały pomocnicze:

Środki dydaktyczne:

- komputery z dostępem do Internetu w takiej liczbie, żeby każda grupa miała do dyspozycji komputer

Przebieg lekcji

Faza wprowadzająca:

1. Uczniowie metodą burzy mózgów przypominają najważniejsze wiadomości dotyczące graniastosłupa prawidłowego sześciokątnego i odcinków w tej bryle.
2. Następnie rysują w zeszycie model graniastosłupa zgodnie z zasadami rzutowania na płaszczyznę i zaznaczają różne odcinki w tym graniastosłupie.
3. Nauczyciel podaje temat i cele zajęć, uczniowie ustalają kryteria sukcesu.

Faza realizacyjna:

1. Uczniowie analizują treści zawarte w „Przeczytaj”. Zapisują w zeszytach nowe wiadomości i wzory (bez przykładów).
2. Nauczyciel wspólnie z uczniami omawia przedstawione w „Przeczytaj” przykłady, (mogą to zrobić sami uczniowie w parach i jeżeli będzie taka potrzeba, to dopytać nauczyciela).
3. Uczniowie pracują w grupach metodą stolików zadaniowych. Analizują film z samouczka oraz rozwiązują zaproponowane zadania w zeszytach.
4. Uczniowie w grupach 2-4 osobowych rozwiązują zaproponowane w „Sprawdź się” ćwiczenia interaktywne.

Faza podsumowująca:

1. Liderzy omawiają pracę swoich grup, zwracają uwagę na zadania, które sprawiły problem. Nauczyciel wyjaśnia wątpliwości, dzieli się swoimi obserwacjami.
2. Grupy oceniają swoją pracę, wskazując swoje mocne i słabe strony.

Zasoby edukacyjne umieszczone na platformie e-podręcznik.pl to materiały przeznaczone zarówno dla nauczyciela, jak i dla ucznia. Zamieszczone ćwiczenia są zgodne z formułą zadań egzaminów zewnętrznych, co stanowi ich szczególną wartość dodaną, pozwalającą uczniom na samodzielne sprawdzanie wiadomości i umiejętności objętych podstawą programową kształcenia ogólnego.

BIAŁYSTOK

15-762 Białystok

ul. Antoniuk Fabryczny 1

tel. 85 688 32 73, 85 688 32 74

fax 85 688 32 73 wew. 15

e-mail: modm@modm.bialystok.pl

www.modm.bialystok.pl